

Onze Vogels

55e jaargang no.12, december 1994

maandblad van de nederlandse bond van vogelliefhebbers

De

ssel

Door A.J.H.Verhoeven, bij wie ook de foto's zijn genomen. Foto's: C.Scholtz/A.T.C.Tilburg

DE SOLOMON EDELPAPEGAAI

(*Eclectus roratus solomonensis*).

De Solomon edelpapegaaï is één van de 10 soorten, die onder het geslacht *Eclectus* vallen. Een opvallend kenmerk van dit geslacht is het enorme uiterlijke verschil tussen de sexen. De mannelijke vogels zijn overwegend groen, terwijl de poppen overwegend opvallend rood gekleurd zijn. In vroegere tijden dachten de westerlingen dan ook, dat het hier om twee verschillende soorten ging. Een ander verschil met de meeste andere papegaaïachtigen is, dat bij de Eclectussoorten de poppen dominant zijn.

Dit blijkt onder andere uit het paargedrag van deze vogels, waarbij de pop de man aangeeft, wanneer hij zijn daad mag verrichten.

De bekendste edelpapegaaïen die in Nederland gehouden worden, zijn de Halmahera edelpapegaaï (*Eclectus roratus vosmaeri*) en de Nieuw-Guinea edelpapegaaï (*Eclectus roratus polychloros*). De Solomon edelpapegaaï wordt in Nederland maar weinig gehouden, omdat er nooit grote aantallen van geïmporteerd zijn. Helaas zijn er in Nederland erg veel bastaarden van in omloop, omdat hier verschillende Eclectussoorten met elkaar gekruist worden, vaak uit onwetendheid.

Het verspreidingsgebied van de Eclectussoorten strekt zich uit van de Solomon-eilanden in het oosten van Nieuw-Guinea, noordelijk Australië en de Molukken tot de Sunda-eilanden in het westen. De Solomon edelpapegaaï treft men nog veelvuldig aan in de tropische wouden van de Bismarck-archipel en de Solomon-eilanden.

De Solomon edelpapegaaï is een van de kleinste Eclectussoorten en lijkt nog het meest op de Nieuw-Guinea edelpapegaaï. Hij is ongeveer 5 cm kleiner en weegt ongeveer 70 gram minder dan zijn soortgenoot uit Nieuw-Guinea. Zowel de mannen als de poppen van de Solomon edelpapegaaï zijn meer gedrongen gebouwd en intensiever van kleur dan de Nieuw-Guinea edelpapegaaï. De vleugelrand is zelfs prachtig fluoriserend blauw. De blauwe oogring van de Solomon poppen is wat breder dan die van hun grotere soortgenoten.

MIJN ERVARINGEN MET DE SOLOMON EDELPAPEGAAI.

In 1992 was ik werkzaam bij een papegaaihandel en -kwekerij in Tilburg. In maart van dat jaar importeerden wij 80 stuks Solomon edelpapegaaien vanuit de Solomon-eilanden. Ik was meteen geïmponeerd door de schoonheid en het vriendelijke gedrag van deze vogels. Na de verplichte quarantaineperiode van 30 dagen, werden door ons drie paren uitgeselecteerd en daarna in onze kwekerij in Loon op Zand geplaatst.

De vogels werden binnen gehouden in verwarmde kweekkooien van 1 x 1 x 2 m. De geïmporteerde vogels acclimatiseerden snel en werden zelfs vrij tam.

Tot onze grote vreugde betraden alle paren regelmatig het blok en in februari 1993 legden alle drie de paren 2 eieren. Helaas waren de eieren van één koppel onbevruucht, maar de andere eieren kwamen na ongeveer 28 dagen broeden uit. Uiteindelijk kregen we twee jongen op stok; één natuurlijk broed en de ander werd na enkele weken uit het nest gehaald en handmatig opgefokt, omdat deze te veel achterbleef bij zijn iets oudere broertje. De overige twee kuikens werden door de ouders doodgebeten.

Ik wijt zowel de onbevruichte eieren als het doodbijten van de jongen aan de leeftijd van de ouders. Op het moment dat deze vogels geïmporteerd werden, waren de snavels van de mannen nog gedeeltelijk zwart van kleur, wat wijst op een leeftijd van hooguit een jaar.

In het voorjaar werden alle drie de koppels in buitenvolières geplaatst,

zonder binnenverblijf. De volières waren ongeveer 3 x 1,5 x 2,5 m. Ook in deze omgeving voelden ze zich goed thuis. In de loop van de zomer broedden alle drie de paren en kregen we vijf jongen op stok, waarvan twee handopfok.

Wat opvalt bij deze vogels, is dat de jongen al na ongeveer 9 weken het nest verlaten en dan al bijna net zo intensief van kleur zijn als de ouders.

Ik kan nog wel even doorgaan met het opnoemen van de broedresultaten van deze vogels, maar dat zou misschien wat te lang gaan duren. Eén resultaat wil ik u echter niet onthouden. Begin dit jaar nam ik de handelsonderneming in Tilburg over en richtte ik ook een ruimte in als kwekerij. Gelukkig was mijn oude baas bereid, één van zijn koppels Solomon edelpapegaaien aan mij te verkopen. Op het moment, dat ik de vogels op wilde halen, hadden zij net weer eieren gelegd. Deze werden in een broedmachine gelegd. Ik plaatste het koppel in een kweekkooi van 70 x 100 x 180 cm en tot mijn grote verbazing hadden ze binnen drie weken opnieuw eieren; de jongen brachten ze goed groot.

Hieruit blijkt nog eens, hoe weinig last van stress deze vogels hebben en dat ze zich in ruime volières zowel als in kleinere kweekkooien goed op hun gemak voelen en tot voortplanting over kunnen gaan.

Als slot wil ik nog iets vertellen over de voeding van deze vogels. De eerste maanden na de import aten de vogels vrij slecht zaad. Wij voerden toen veel papaya, appel, sinaasappel, ban-

aan, gekookte mais en gekookte rijst. Naarmate de vogels janger in Nederland waren, schakelden zij langzaam over op zaad. Wel is het belangrijk, om elke dag vers, gevarieerd fruit te verstrekken. Op dit moment voer ik mijn edelpapegaaien het volgende:

- * 2 delen papegaaienvoer (eigen mengsel), 1 deel premium (Witte Molen).
- * 3 x per week eivoer, aangemaakt met brood en geraspte wortelen.
- * Iedere dag vers fruit, afwisselend banaan, appel, sinaasappel, enz.
- * 1 x per week multivitaminen door het drinkwater; indien de vogels ruïen of jongen hebben, worden vaker vitaminen verstrekt.
- * Natuurlijk is er altijd maagkieszel aanwezig.
- * Indien de vogels jongen hebben, wordt er iedere dag eivoer verstrekt en wordt er elke dag parrot diner (gekookte zaden en bonen) gevoerd.

Eén van de jongen zal te bezichtigen zijn in Het Turfschip te Breda tijdens de Nederlandse Kampioenschappen.

osel

De /

MEELWORMEN

door Cees Hellemons.

Voor veel vogelsoorten geldt, dat een succesvolle kweek alleen dan mogelijk is, als de oudervogels voldoende levend voer tot hun beschikking hebben.

In dit artikelje wil ik iets meer vertellen over meelwormen, omdat ze door vrijwel alle vogels met graagte gegeten worden en bovendien redelijk gemakkelijk te kweken zijn.

De meeltor, **Tenebrio molitor**, is een insect dat achtereenvolgens de volgende stadia doorloopt: ei - larve - pop - insect.

Uit het eitje ontpopt zich na korte tijd een larve. Dit minuscule kleine beestje begint zich onmiddellijk vol te vreten. Deze groei gaat zo snel, dat de larve regelmatig vervelt. Zijn de wormen volwassen, ze meten dan ongeveer 2 cm, dan gaan ze zich verpoppen. De kleur van de nieuwe torren is in het begin lichtbruin. Na verloop van tijd verandert de kleur in zwart (dekschilden) en donkerroodbruin aan de onderkant. Bij een temperatuur van 25 graden Celsius duurt de hele cyclus ongeveer een half jaar.

We maken een houten kist van bijvoorbeeld de volgende afmetingen: 50 x 40 x 30 cm. Zowel in het deksel (dat overigens goed moet afsluiten) als in de zijkanten maken we ventilatiegaten met een diameter van 2 à 3 cm. Deze gaten voorzien we van stevig horregaas.

Als bodembedekking gebruiken we een laagje fijngehakt stro. Hierop leggen we een wollen doek, waarop we een laag zemelen van 5 cm dikte strooien. Hierover komt weer een wollen doek, waarop weer eenzelfde laag zemelen komt.

Is de kist eenmaal in orde, dan kan de kweek beginnen. Het best kunnen we met torren beginnen. Zijn deze niet te krijgen, dan beginnen we met een handvol wormen; de torren komen immers vanzelf.

Alhoewel de wormen in onze kist zich voeden met de zemelen, kunnen we ze ook wat bijvoederen met bv. sla, andijvie, gesneden aardappel etc. Het best kunnen we dit alles op een stukje vloeipapier leggen, zodat de zemelen niet nat worden. Hiermee voorkomen we schimmelgroei.

Door het regelmatig verstrekken van

wat groenvoer regelen we tegelijkertijd de vochtbehoefte van onze wormen.

Op deze manier kunt u er op een vrij eenvoudige manier voor zorgen, altijd voldoende meelwormen te hebben. Zorg er overigens wel voor, dat er voldoende torren in de kist blijven. De levensduur van een tor bedraagt slechts 2 à 3 maanden. Het popstadium, waarin de volgroeide larve verandert in een tor, duurt slechts 2 à 3 weken.

Bij het voeren van meelwormen moeten we wel met een aantal zaken rekening houden:

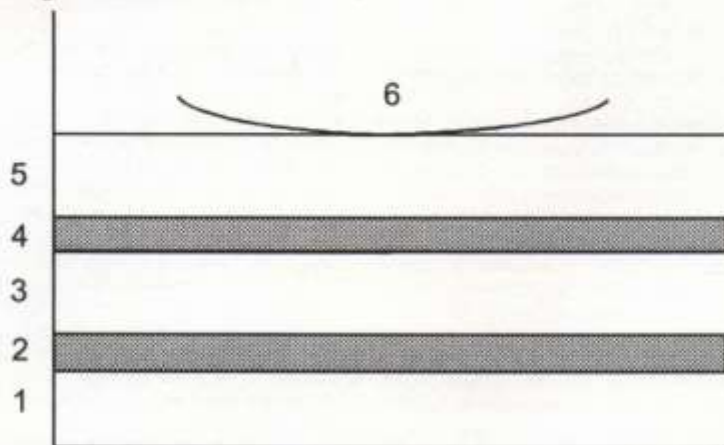
* teveel wormen per dag leidt gemakkelijk tot leveraandoeningen. Ook hier geldt: overdaad schaadt.

* het harde skelet (chitine) is voor met name jonge vogels moeilijk te verteren. Het is dan ook beter de wat kleinere, pas vervelde exemplaren te voeren.

* liefhebbers van kleinere vogelsoorten kunnen de wormen knippen of ze vermalen en verstrekken met het krachtvoer.

Al met al is de meelworm een welkome aanvulling op de menukaart van menige vogel.

Bron: Onze Vogels jrg. '79, blz. 258 en 454; jrg. '84 blz. 454.

- 1 = laagje fijngehakt stro
- 2 en 4 = wollen doek
- 3 en 5 = laagje zemelen
- 6 = vloeipapier voor het verstrekken van groenvoer

1 MUTATIES BIJ DE LACHDUIF

In een eerste artikel (De Lachduif, een historisch overzicht; oktober 1994, pag. 426-429) is uitgebreid stilgestaan bij de (historische) achtergronden van de tamme lachduif. Tevens werden de verschillende mutaties kort genoemd. In de volgende artikelen zullen deze mutaties verder worden besproken. Eerst zal echter kort worden aangegeven welke kleurstoffen bij de lachduif verantwoordelijk zijn voor de veer kleur en hoe kleurmutaties kunnen ontstaan.

Pigmentatie.

De pigmenten die de kleur bepalen zijn **melaninen**. Deze melaninen zijn te verdelen in **eumelanine** (zwartbruin pigment) en **phaeomelanine** (roodbruin pigment). Beide pigmenten hebben dezelfde oorsprong en hun vormingsprocessen lopen ten dele gelijk.

Dit proces begint al na de eerste celdelingen van de bevruchte eicel. Dan worden reeds de **basiskleurcellen** gevormd, die zich spoedig verplaatsen naar de zogenaamde **pigmentatiecentra**. Vanuit de pigmentatiecentra verspreiden de basiskleurcellen zich naar o.a. de veerfollikels. Onder invloed van het enzym **tyrosinase** kunnen de basiskleurcellen tijdens de veerontwikkeling melaninen produceren. Deze cellen worden dan **kleur-**

cellen genoemd. Door middel van uitlopers zetten de kleurcellen dan hun kleurstof af in de veercellen.

Dit proces is genetisch bepaald. Iedere afwijking in dit proces kan van invloed zijn op de kleur van de vogel. Een mutatie (verandering) in de aanmaak van het enzym tyrosinase kan de aanmaak van melanine (ten dele) belemmeren. Ook een mutatie in het celmilieu, waarin het vormingsproces plaatsvindt, kan effect hebben op de uiteindelijke melanine-vorming. Wanneer deze verandering pas effect heeft op het moment dat het eumelanine en het phaeomelanine afzonderlijk worden gevormd, dan is het mogelijk dat slechts één van deze twee pigmenten veranderd is.

De (kleur)benamingen voor deze mutaties zijn vaak gerelateerd aan de

manier waarop het eumelanine en/of phaeomelanine is veranderd ten opzichte van de wildvorm. In de volgende artikelen zijn zoveel mogelijk de benamingen aangehouden die de NBvV ook gebruikt voor de verschillende kleurmutaties bij vogels.

(Perzikkop)wildkleur.

De door de NBvV opgestelde standaard voor de lachduif noemt twee wildkleuren: de **wildkleur** en de **perzikkop-wildkleur**. De toevoeging perzikkop suggereert, dat het hier om een mutatie gaat. Dit is niet het geval. Deze kleur komt volledig overeen met de kleur van de Afrikaanse lachduif (*Streptopelia roseogrisea*). De perzikkop-wildkleur zou dus eigenlijk wildkleur moeten heten. Het probleem is dan, welke benaming de in de stan-

daard genoemde wildkleur, die wel een mutatie is, moet krijgen. Vroeger werd deze kleur geel of licht-wildkleur genoemd. deze kleur vertoont sterke kenmerken van een mutatie waarbij een kwalitatieve reductie (zwakkere oxidatievorm) van zowel het eu- als het phaeomelanine heeft plaatsgevonden.

Om verwarring te voorkomen en om aan te sluiten bij de standaard, zal in deze artikelenreeks de toevoeging perzikkop gebruikt blijven worden. Er dient echter niet vergeten te worden dat de wildkleur een mutatie is en **niet** de perzikkop-wildkleur.

Vererving en kleurbeschrijving.

De wildkleur (mutatie) vererft ten opzichte van de perzikkop-wildkleur (wildvorm) recessief en geslachtsgebonden. Dit betekent dat de factor voor wildkleur op het geslachtschromosoom ligt en recessief is. Perzikkop-wildkleur doffers kunnen dus fokonzuiver zijn voor wildkleur. Zij zullen dan, gekruist met perzikkop-wildkleur duivinnen, voor 25 % wildkleur geven. Dit zijn dan altijd duivinnen. De fokonzuivere doffers zijn qua kleur absoluut niet te onderscheiden van fokzuivere perzikkop-wildkleur doffers.

De duivinnen zijn altijd fokzuiver voor deze kleuren. Voor beide kleuren geldt, dat zij over het algemeen wat donkerder zijn dan de doffers. Ook zijn de kopjes bij de duivinnen vaak wat bruiner. Dit wordt veroorzaakt door het feit, dat duivinnen een grotere hoeveelheid phaeomelanine bezitten.

De rug- en vleugelkleur van de wildkleur dient diep kaneelkleurig te zijn met een grijze waas. Vaak is deze kleur te licht als gevolg van het inkweken van crème-ino. De kop en borst moeten volgens de standaard bleek kaneelbruin zijn, met een grauwe waas. Belangrijk is dat deze egaal is. De vleugel- en staartpennen dienen donkergrijs met een minimale bruine waas te zijn. De zwarte onderstaarttekening moet strak afgetekend zijn. De perzikkop-wildkleur heeft een meer grijsbruine rug- en vleugelkleur met een grauwbrown waas. De kop en de borst zijn helder grijs met een paarse gloed. Het is belangrijk dat deze paarse waas zo ver mogelijk doorloopt naar de buik. De standaard verlangt donkergrijze vleugel- en staartpennen, die een bruine waas moeten hebben.

De oogkleur is voor beide kleuren ge-

lijk: zwart met een donkerrode iris. De snavel van de perzikkop-wildkleur is wel donkerder.

Hein van Grouw, Deventer.

Naschrift redactie:

Helaas is in het vorige (eerste) artikel de naam van de auteur weggevallen. Bij dat artikel waren ook geen onderschriften bij de foto's. Dit was ook niet nodig, met uitzondering van de foto op pagina 427, waarbij wij hadden willen vermelden, dat dit de lachduif is, zoals hij in de vrije natuur voorkomt.

Foto's:

1. Wildvorm
2. Perzikkop wildvorm .

Een koppel gordelgrasvinken.

De Gordelgrasvink

door Cees Hellemons.
Foto's: Jan Blasman.

In hun stamland Australië vinden we de gordelgrasvinken vooral in grasgebieden, waar ze zich voeden met verschillende soorten graszaad. Hun nest bouwen ze meestal in het hoge gras of in het struikgewas.

Naast de nominaatvorm, **Poephila cincta cincta**, bestaan er nog twee andere rassen, nl. **P.c.atropygialis** en **P.c.nigritecta**. Deze laatste twee hebben een zwarte stuit. De nominaatvorm heeft een witte stuit.

De gordelgrasvink is een beweeglijk vogeltje, dat spoedig aan zijn verzorger vertrouwd raakt. Daarnaast is het een vrij gemakkelijk te kweken en te verzorgen vogel. Zo is een goed tropenmengsel, aangevuld met onkruidzaad, trosgierst en wat eivoer ruim voldoende om ze in prima conditie te houden. Met name in de broedtijd worden buffalo- en meelwormen graag gegeten. Natuurlijk mogen grit, scherpe maagkiesel en dagelijks vers bad- en drinkwater niet ontbreken.

Het samenstellen van een koppeltje is niet zo eenvoudig, omdat er geen duidelijk waarneembare geslachtsverschillen zijn. Heeft men wat meer ervaring met deze vogels, dan zijn er

toch wel wat verschillen tussen man en pop te ontdekken. Zo is de kopkleur van de man lichtgrijs. Bij de pop daarentegen is de kop veel matter,

doffer van kleur. Ook is de bef bij de pop minder peervormig dan bij de man. Echte zekerheid bij de geslachtsbe-

Een gordelgrasvink van 21 dagen oud.

De vererving

De bruine gordelgrasvink vererft geslachtsgebonden recessief. In een schema ziet dit er als volgt uit:

wildvorm	x bruin	= 50 % wildvorm/bruin 50 % wildvorm	mannen poppen
bruin	x wildvorm	= 50 % wildvorm/bruin 50 % bruine	mannen poppen
Wildvorm/bruin	x bruin	= 25 % wildvorm/bruin 25 % bruine 25 % bruine 25 % wildvorm	mannen mannen poppen poppen
wildvorm/bruin	x wildvorm	= 25 % wildvorm 25 % wildvorm/bruin 25 % bruine 25 % wildvorm	mannen mannen poppen poppen

Uit bovenstaande paringen wordt dus duidelijk, dat mannen wel split voor bruin kunnen zijn, maar poppen niet.

De isabel gordelgrasvink vererft autosomaal recessief. In een schema ziet dit er als volgt uit:

wildvorm	x isabel	= 100 % wildvorm/isabel	
isabel	x wildvorm	= 100 % wildvorm/isabel	
wildvorm/isabel	x isabel	= 25 % wildvorm/isabel 25 % isabel 25 % wildvorm/isabel 25 % isabel	mannen mannen poppen poppen
wildvorm/isabel	x wildvorm/isabel	= 25 % wildvorm/isabel 12,5 % isabel 12,5 % wildvorm 25 % wildvorm/isabel 12,5 % isabel 12,5 % wildvorm	mannen mannen mannen poppen poppen poppen

Uit deze paringen blijkt, dat dus zowel de man als de pop split voor isabel kan zijn.

Wat gebeurt er, als we de bruine en de isabel aan elkaar koppelen?

bruin	x isabel	= 50 % wildvorm/bruin + isabel 50 % bruin/isabel	mannen
poppen			
isabel	x bruin	= 50 % wildvorm/bruin + isabel 50 % wildvorm/isabel	mannen poppen

De crème-ino vererft geslachtsgebonden. In een schema ziet dit er als volgt uit:

ino	x ino	= 100 % ino	
wildvorm/ino	x ino	= 25 % ino 25 % wildvorm/ino 25 % ino 25 % wildvorm	mannen mannen poppen poppen
ino	x wildvorm	= 50 % wildvorm/ino 50 % ino	mannen poppen
wildvorm	x ino	= 50 % wildvorm/ino 50 % wildvorm	mannen poppen
wildvorm/ino	x wildvorm	= 25 % wildvorm 25 % wildvorm/ino 25 % wildvorm 25 % ino	mannen mannen poppen poppen

paling biedt echter alleen het baltsen van de man, waarbij hij duidelijk zijn lied laat horen.

Een vaak toegepast hulpmiddel is het volgende: Plaats bij de gordelgrasvinken een Japans meeuwtje. De gordelman zal, mits in goede conditie, onmiddellijk reageren door het meeuwtje het hof te maken. Hierbij brengt hij zijn liedje ten gehore. Ook de gordelpop reageert, maar hier blijft de zang natuurlijk achterwege.

Heeft men eenmaal een koppel, dan kan de kweek beginnen. Zowel in de broedkooi als in de voliëre zijn het betrouwbare broedvogels.

Wel moeten we bedenken, dat ze in de broedtijd tamelijk agressief kunnen zijn. Dit niet alleen ten opzichte van medebewoners, maar ook tegenover de eigen zelfstandige jongen.

Wil men gordelgrasvinken in een voliëre kweken, dan is het zeker ook beter ze niet bij (kleinere) minder agressieve soorten te zetten. Overigens bevestigen ook hier de uitzonderingen de regel. Zo heb ik zelf wel eens vuurvinkjes en gordels in één ruimte gekweekt.

Kweekt men in de broedkooi, dan kunnen we de jongen beter uitvangen. Dit niet alleen vanwege het vaak voorkomende agressieve gedrag, maar zeker ook vanwege de beschikbare ruimte.

Voor wat betreft nestgelegenheid stellen ze weinig eisen. Vrijwel elk nestkastje (open, half-open, gesloten) voldoet aan hun wensen. Het nest wordt door beide oudervogels volgedragen met allerlei nestmateriaal, zoals grashalmen, kokos, etc.

In de voliëre zijn hun nesten vaak bolvormig met dikwijls een iets overkoepelede invliegopening.

Een legsel bestaat uit 3 à 5 eieren, welke overdag afwisselend door beide oudervogels bebroed worden. 's Nachts zijn ze meestal beide op het nest te vinden.

Na ongeveer 12 dagen komen de jongen uit, waarna we ze op een leeftijd van 6 à 7 dagen kunnen ringen met ringmaat 2,5 mm.

Alhoewel het redelijk betrouwbare broedvogels zijn, gebeurt het wel eens, dat ze hun jongen niet of nauwelijks voeren. Heeft men meerdere koppels gordelgrasvinken, dan kun-

usel

De

nen de jongen zonder problemen verlegd worden. Als er echt geen andere oplossing is, kan men altijd nog gebruik maken van het Japanse meeuwtje, dat jonge gordels zonder problemen grootbrengt.

Na ongeveer 3 weken vliegen de jongen uit. Het duurt dan nog enkele weken voor ze geheel zelfstandig zijn. Als de jongen uitvliegen, lijken ze al verrassend veel op de ouders, alleen de kleur is doffer. Na ongeveer 3 maanden zijn ze volledig op kleur.

De gordelgrasvink is als verschijningsvorm een vrij gedrongen, als het ware een geblokt type vogel. De staartvorm is afgeplat en de twee middelste staartveren zijn ietsje langer.

Bastaardering met de toch wat minder geblokte spitsstaartamadine heeft dus weinig zin. Jongen uit deze combinatie wijken niet alleen duidelijk af van het model van de gordelgrasvink, ze zijn ook te herkennen aan de langere middelste staartpennen. Bovendien hebben zuivere wildvorm gordels een geheel zwarte snavel. Bastaarden uit de hierboven genoemde combinatie hebben een snavel, die bij de inplant donkerrood is.

In de loop der jaren zijn er ook bij de gordelgrasvinken een aantal mutaties

ontstaan. Zo onderscheiden we naast de wildvorm momenteel een drietal kleurslagen, nl.

1. bruin,
2. isabel en
3. crème-ino.

Naar ik hoop, blijkt uit dit artikeltje, dat de gordelgrasvink een vogel is met

mogelijkheden voor zowel de beginnende als de meer ervaren liefhebber.

Geraadpleegde literatuur:
Onze Vogels, 1983, blz. 168-169;
Prachtvinken, Franz Robiler.

Jonge gordelgrasvinken, 2 à 3 dagen oud.

Cédé Eivoer voor kanaries, tropen en wildzang, is nu ook verkrijgbaar in een handige emmer - inhoud: 5 kg.

CÉDÉ

Cédé Eivoer voor parkieten, papegaaien en kaketoets, is nu ook verkrijgbaar in een handige emmer - inhoud: 5 kg.

THE STANDARD IN QUALITY SINCE 1954

Cédé VOGELVOEDERS BV.

ST. CECILIASTRAAT 2 - 5038 HA TILBURG - TEL. 013/423156 - FAX 013/358861

KALKOEN

Sommige vogels hebben de neiging om de aantrekkingskracht op de vrouwtjes te versterken door overdreven schoonheid. Ze gebruiken hun soortgenoten als een soort hofstaat om in een gemeenschappelijke show de imponeerwaarde van één enkel dier te verveelvoudigen.

Een fraai voorbeeld hiervan is een treffende maatschappelijke vorm in het dierenrijk: de dictatuur van de kalkoenen (**Meleagris gallopavo**).

Deze grote vogels komen in de halfwoestijnen van het Welder-Natuur-Park voor bij Corpus Christie in Zuid-Texas.

Indrukwekkend is de komst van deze grote vogels: kalkoen A, de hoogste in rang, gevolgd door zijn drie broers B, C en D.

De staartveren blijken tot een sierlijk rad uitgewaaierd te zijn, de vleugels tot op de grond gespreid, de naakte rode zwellichamen aan de hals opgeblazen. Gelijktijdig brengen ze gorgelende en klokkende geluiden voort. Door het vrij kale landschap stappen ze in de maat op een groep van 52 hennen toe.

Links en rechts van de groep vrouwtjes kruisen nog twee groepjes van drie mannetjes in feestkleding, terwijl nog wat verderop meerdere groepjes van twee of alleenstaande kalkoenen met hun verentool een enorme indruk op de vrouwtjes trachten te maken.

Evenals in vroeger tijden bij het begin van een zeeslag, zo stuurt de ranghoogste A met zijn drie broers in militaire formatie in afgemeten tempo op het dichtstbijzijnde drietal toe. Als de A-brothers tot op vier meter afstand zijn gekomen, strijken de drie zonder slag of stoot de vlag, wat erop neerkomt, dat ze onderdanig hun veren samenvouwen. Tevens laten ze al hun lucht ontsnappen en maken zich uit de voeten. Daarbij hebben ze zich zo lelijk en zo klein mogelijk gemaakt. Helemaal alleen dwingt de groep van het ranghoogste dier A ook de overige mannetjes tot capitulatie en het

zich als onschuldige toeschouwers terugtrekken rondom de verzamelplaats van de vrouwtjes. Van daaraf moeten ze werkeloos toezien bij wat er dan gebeurt.

De ranghoogste A en zijn drie broers passeren in vol ornaat als eerbiedwaardige Indianenopperhoofden midden tussen de groep vrouwtjes door. Tenslotte heeft de **potentaat** zijn keus gemaakt. Volgens oud kalkoenegebruik maakt hij een hen het hof. Overigens blijkt dit niet voldoende te zijn. De drie broers moeten de bruid omringen en daarbij niet minder opgeblazen zijn en niet minder opgewonden klokkende geluiden maken dan **grote broer**, de onbetwiste leider.

Van te voren moeten de broers hebben geweten, dat een paring met de hen tot de volstreekte onmogelijkheden behoort. Ze balsen dan ook niet voor zichzelf, maar ze geven hun baas alleen maar steun om zijn **imago** nog wat te versterken.

De ceremonie van de vier tot vijf minuten is nog maar net begonnen, als er een wasbeer tussen de struiken verschijnt. Maar de tot het toekijken gedoemde andere kalkoenhannen, die zich rond de hennen hebben gegroeped, hebben de gevaarlijke aanvalier gezien. In brede slagorde beschermen ze de groep vrouwtjes met hun bruidspaar tegen het roofdier. Met schreeuwen en vleugelklapper rukken ze naar de vijand op, vastbesloten om hun speelse snavel en scherpe poten als niet te onderschatten wapens in te zetten. Op die manier

drijven ze de wasbeer op de vlucht, terwijl de **generaal** ongestoord zijn geliefde kan beminnen.

De komende weken herhaalt dit schouwspel zich nog vele malen op dezelfde manier. In totaal zijn er 31 mannetjes bij de 52 vrouwtjes verzameld, maar het is altijd alleen de ranghoogste A, die de paring voltrekt, met alle hennen, de een na de ander. Waar hij verschijnt, zijn alle andere kalkoenen nog slechts figuranten.

Als één van de andere wel eens, helemaal aan de kant en ver weg, met een hen tracht aan te pappen, dan komt onmiddellijk de groep van drie aangestapt om de eigenmachtige kerel te verjagen. De vier minuten, die het ceremonieel van het paringsvoorspel altijd duurt, geven de ranghoogste A voldoende gelegenheid om tussenbeide te komen. Onmiddellijk daarna voltrekt A de paring met het al innerlijk voorbereide vrouwtje.

Zij het ook onopzettelijk, de tot seksuele onthouding gedoemde henen verlenen ook nog voorbereidende diensten bij de zogenaamde fijne synchronisatie van de hennen. 27 henen van de groep zijn vrijwel alleen voor niets anders bij de groep dan om deze noodzakelijke voorbereidende werkzaamheden te verrichten en verder alleen als toeschouwers de hennengemeenschap te omringen en tegen roofdieren te beschermen.

De drie broers van de ranghoogste A hebben in seksueel opzicht een niet minder bevredigend lot: zij moeten hun chef bijstaan bij het bevechten en

KALKOEN

behouden van de alleenheerschappij en bovendien bij het werven van een bruid als baltsbedienden. De ranghoogste A, de grote baas, pronkt in de meest letterlijke zin met hun veren.

Bijgevolg kennen de in het wild levende kalkoenen van Texas een maatschappelijke orde van enkel vrijwilligers en slechts één machtige heerser, die de taak van de voortplanting op een vrijwel ongeloofwaardige wijze voor zichzelf heeft gereserveerd. Eén enkel mannetje paart met 52 vrouwtjes, terwijl dertig machteloos moeten toekijken, zonder hieraan ook maar iets te kunnen doen.

Deze onderdrukking (en dat is het toch eigenlijk) duurt levenslang. Opstandigheid en vechten komen niet voor. Overigens is het merkwaardige van dit systeem, dat iedere poging tot seksuele eigenmachtigheid onmiddellijk door imponeerhoudingen in de kiem wordt gesmoord en niet door middel van lichamelijk geweld.

Naar de oorzaak van dit merkwaardige gedrag te zoeken, dat ons als mateloos tiraniek voorkomt, is bijzonder interessant. Met welke methode heeft de ranghoogste A het voor elkaar gekregen om zichzelf tot dictator op te werpen en hoe komt het, dat alle mannetjes zich zonder tegenstand aan hem onderwerpen? Onderzoeken we deze opmerkelijke gang van zaken, dan blijkt de ontwikkeling daarvan eerst zeer onschuldig te beginnen. Iedere kalkoense hen legt op haar grondnest ongeveer twaalf tot twintig vuilgele, gespikkelde eieren en broedt die alleen uit. Uit het voorgaande is al voldoende duidelijk geworden, dat de kalkoense haan door zijn uiterlijk totaal ongeschikt is om deel te nemen aan de nestbouw, het broeden en de zorg voor de jongen.

Begin april komen de jongen uit het ei. Het slechte klimaat en roofdieren brengen het kindertal binnen enige weken terug tot de helft. Spoedig sluiten meerdere moeders zich met hun kinderen tot kleine groepjes aan. Onder de waakzame ogen van de moeders komt het (eerst nog speels) tot massale vechtpartijen van de ene groep nestgenoten tegen de andere. Het zijn niet altijd de grootste groe-

pen, die hierbij overwinnen, maar alleen die, waarin de meeste mannetjes zitten. Zijn van de kuikens van een hen nog zes meisjes en maar één jongen in leven, dan hebben ze niets in te brengen tegen een kleinere groep van bijvoorbeeld drie jongens en één meisje.

De lichaamskracht is hierbij niet doorslaggevend (die is bij beide geslachten ongeveer gelijk), maar de agressiviteit. Overigens bemoeien de moeders zich nooit met de vechtpartijen van hun kinderen.

Begin december verlaten de jonge mannetjes vrij onverwachts hun moeders en zusters en sluiten zich in broederschappen aan. Hun sympathiegevoelens blijken zich te wijzigen. De kinderlijke afhankelijkheid voor de moeders en de zusters verdwijnt en maakt plaats voor een soort minachting voor het vrouwelijk geslacht, die later alleen kortstondig door seksuele gevoelens wordt onderdrukt.

Levenslang blijft een zeer sterk saamhorigheidsgevoel bestaan ten opzichte van de eigen broers. Twee, drie, vier en soms wel vijf broers uit één legsel verenigen zich tot een onafscheidelijke eenheid. Is uit een nest maar één mannetje in leven, dan blijft het alleen. Nooit wordt een jongeling, die geen bloedverwant is, in een gemeenschap opgenomen. In losser verband verenigen al deze groepen zich tot een grote, geordende, door vriend-vijandschap gebonden troep.

Volgens het principe van de **lieve vijand** wordt hier in vrijwel ontelbare gevechten de sociale status van iedere haan bepaald, die hij voor de rest van zijn leven zal innemen. De vogels vechten eerst binnen hun familie de rangorde uit, maar mannetje tegen mannetje en nooit twee tegen één. Er wordt met krachtige vleugelslagen gevochten, alsmede met sporen en snavelhouten naar kop en hals. Dit gebeurt ongeveer op dezelfde wijze als de hanegevechten op de boerderijen. Daar komt alleen nog iets bij:

Kalkoense hanen zijn aan hun voorhoofd in het bezit van een rood, slordig kwastje. Dit hangt langs de snavel omlaag en onwillekeurig vraagt men

zich af, waar dat grappige ding in vredesnaam voor dient, dat de haan hindert bij het eten. Het ziet eruit als een teer worstje, maar is toch bijzonder taai en leerachtig en dient als een soort **greep** bij een indrukwekkende trek- en rukpartij. Beide rivalen grijpen elkaar bij dit kwastje stevig vast en dan trekken ze elkaar uit alle macht heen en weer, naar voor en achter.

Dit rangordegevecht kan lang duren, twee uur en langer, en komt eerst tot een einde als één van de beide dieren totaal is uitgeput. Ten teken van de capitulatie legt hij zich zo plat mogelijk op zijn buik, met gestrekte hals en kop voor de overwinnaar, die hem nu gemakkelijk met enige snavelhouten op kop en hals zou kunnen doden. Overigens doet hij dit niet, maar spaart hij de verliezer. Hij heeft hem immers broodnodig als balts hulp en vechtmakker.

Op die manier vechten de broers met elkaar, tot de rangorde van de ranghoogste of baas uiteindelijk onmiskenbaar vaststaat.

Ternauwernood is er vrede ontstaan, of daar beginnen (in gesloten geleedren) de gevechten van de broederschappen tegen elkaar, ook nu weer de ene groep tegen de andere. Ook hier nooit twee tegen één.

Dit zijn werkelijk woedende groepsgevechten, zoals we die in de dierenwereld slechts zelden zien. Onverwachts is de wet op **fair play** vergeten. Twee of drie hanen vallen tegelijk een enkeling aan. Bijgevolg kan het niet uitblijven, dat de grootste, gewoonlijk vierkoppige, groepen over driekoppige zegevieren.

De op die manier verkregen rangorde van de broederschappen blijft vervolgens bestaan zolang nog één lid van het groepje in leven is. De zware gevechten uit de **tienertijd** worden door de kalkoenen later zoveel mogelijk vermeden en als gevolg daarvan blijft de rest van het **lagere volk** dus levenslang onderdrukt door de potentaten.

De vogels houden daar zo sterk aan vast, dat ook na grote veranderingen de eens verkregen rangorde onomstotelijk gehandhaafd blijft. In de Texaswijdernis blijkt het sterftecijfer

usel

De

KALKOEN

van de hanen groot te zijn: rond de veertig procent per jaar.

Ook twee broers van de ranghoogste A stierven voortijdig. Later in het jaar bezweken ook twee ranglage mannetjes. Daardoor waren de baltskracht en de overmacht van de ranghoogste A tegenover de drie man sterke groepen, die door de omgeving kruisten, vrij bedrevend gekrompen. Toch bleef de ranghoogste A alleenheerser over de tachtigkoppige arena. Eerst als hij zou sterven, zouden er felle groepsgevechten om de eerste plaats worden gehouden.

Overigens is het niet in de eerste plaats het leven van de potentaten, dat wordt bedreigd. Dit geldt meer voor de laagsten in rang, die zich altijd wat verloren aan de rand van de groep ophouden, waar de vrouwtjes ver, de vijanden dichtbij en het voedsel bijzonder schaars is. De ranghoogste A is temidden van de vrouwtjes betrekkelijk veilig. Voedsel heeft hij daar altijd volop.

Blijft de vraag, hoe het mogelijk is, dat een zo opmerkelijke dierenmaatschappij wordt gevormd, waarbij het monopolie van de voortplanting bij één enkel dier berust.

Ten eerste geldt algemeen de volgende regel: Overal waar het voedsel schaars, of waar de honger van de kinderen zo groot is, dat een volwassen dier het niet alleen klaar speelt om de jongen groot te brengen, moeten de beide ouders samenwerken. In zo'n situatie blijkt **monogamie** (één mannetje met één vrouwtje) noodzakelijk te zijn. Gemakkelijker voedselomstandigheden werken **polygamie** (één mannetje met meerdere vrouwtjes), arenagedrag en haremvorming in de hand.

Een tweede factor, die op de vorm van de maatschappij duidelijk van invloed is, blijkt het landschap te zijn. Wie over voldoende dekking kan beschikken, blijkt het veiligst alleen te leven, met z'n tweeën of in zeer kleine groepen. Overal zijn wel schuilplaatsen voor de nestbouw te vinden. Een grotere gemeenschap zou alleen maar vijanden aantrekken. Voorbeelden zijn het Auerhoen (**Tetrao urogallus**) en het Amerikaanse kraag-

hoen (**Bonasa umbellus**). Deze laatste kent het huwelijk op afstand. Dit houdt in, dat het slechts met matige verenpracht uitgeruste mannetje van enige afstand het nest bewaakt, zonder actief aan het grootbrengen van de jongen deel te nemen, ofschoon het daartoe uitstekend in staat zou zijn. Dit bewijzen de mannetjes steeds in het geval dat een vrouwtje sterft. De vader blijkt dan verder de eieren uit te broeden en de moeder op perfecte wijze te vervangen.

De grasvlakte is het tegendeel van het bos. Daar blijken slechts weinig schuilplaatsen te zijn. Waar die er wel zijn, concentreren de nesten zich in grote aantallen. Het merendeel van de daar levende dieren blijkt aangewezen op de dichtbevolkte gemeenschappen te zijn, zo de prairiehoenders en de in kolonies levende wevervogels **Ploceidae**.

Als gevolg van het landschap en de voedseltoestand wordt bij de kalkoenen van Texas onmiskenbaar **polygamie** en een massagemeenschap bevorderd.

Onwillekeurig vraagt men zich af, waarom deze vogels dan niet het zo veelvuldig toegepaste haremsysteem kennen. Dit blijkt samen te hangen met een derde factor, die de gemeenschap bepaalt: het weer. In Texas regent het onregelmatig en zelden. Is er een flinke regenbui achter de rug, dan heerst er voor korte tijd een enorme overvloed en schieten de planten werkelijk als paddestoelen snel omhoog uit de grond.

Deze periode moet ten volle voor het grootbrengen van de kinderen worden benut. Dit houdt in, dat de vrouwtjes zeer snel gereed zijn om te broeden. Lichamelijk en psychisch moet de synchronisatie tot paringsbereidheid zo snel mogelijk plaats vinden. Dit wordt bereikt als gelijktijdig vier hanen om een vrouwtje heen baltsen. De werkzaamheid hiervan wordt in de hele dierenwereld nauwelijks overtroffen. Elke seconde moet als het ware worden benut.

Een ander klimaat brengt andere zeden met zich mee. Het blijkt immers, dat het maatschappelijk systeem van

de kalkoenen op zulk een gevoelige wijze aan de uiterlijke levensomstandigheden is aangepast, dat al zeer geringe veranderingen in het milieu de sociale orde totaal kunnen wijzigen.

In de bossen van de Atlantische kust van Georgia komt een ander ras kalkoenen voor. In het algemeen zijn bossen niet geschikt voor massale gemeenschappen. Hier vindt men dan ook de kalkoenen in zeer kleine groepjes verspreid. Eén haan leeft met hoogstens drie, gewoonlijk twee of soms zelfs maar één vrouwtje samen. Bijgevolg is hij heerser over een mini-harem en dit alleen maar voor de tijd van de balts. Vervolgens verlaten ze elkaar weer. Voor een huwelijk is ook hij ten enen male ongeschikt.

In Oklahoma wordt een derde kalkoensysteem gevonden. Daar leeft het Texasras in de prairie en in een klimaat, dat niet zo droog is, zodat niet iedere regenbui het startsein is voor een bliksemsnelle massabevruchting.

Overeenkomstig zijn aard tracht de kalkoenhaan eerst op dezelfde wijze de dictatuur uit te oefenen als zijn verwanten in Zuid-Texas. Hier verzetten de vrouwtjes zich er echter tegen, door de gezamenlijke schoonheid van de hele mannenbende te laten imponeren. De min of meer regelmatige regentijden bevorderen bij de hennen de synchronisatie met het betreffende jaargetijde. Buiten die periode blijken ze iedere toenaderingspoging van de broederschapen van de hand te wijzen. Is echter de balstijd aangebroken, dan verandert het hele beeld radicaal. Een groot aantal kalkoense hennen blijkt vrijwel gelijktijdig hun paringsbereidheid te vertonen en dan zijn de hanen er als de kippen bij en werkelijk niet meer te houden. Zonder acht te slaan op de protesten van de potentat, tracht iedere haan enige hennen voor zichzelf te winnen. Op die manier valt het dictatoriaal geregeerde rijk in kleine harems uiteen.

CAMPYLOBACTER

door A.H.M. van Kesteren

Ik wil hierbij mijn nare ervaring op papier zetten met betrekking tot de bacterieziekte campylobacter.

Ongeveer 4 jaar kweek ik vogels, waaronder zebra's, spitsstaart-, papegaai- en gouldamadines. De broedruimte is onderverdeeld in een twintigtal broedkooien en een paar binnenvluchtjes. Daarnaast is er ook nog een buitenvlucht met verwarmd nachthok.

Op een dag merkte ik, dat een paar goulds in de buitenvlucht niet goed zaten. Ik bracht deze onder in TT-kooien, maar de volgende ochtend waren er al twee dood. Bij deze twee merkte ik, dat het borstbeen zeer scherp was. Bij de andere goulds, die ik toen controleerde, merkte ik, dat bij de meeste van hen het borstbeen ook zeer scherp was, hoewel de vogel op zich er nog goed bij zat. Daarom deed ik alle vogels met een scherp borstbeen apart in diverse TT-kooien.

Van iedere vogel controleerde ik de ontlasting en bemerkte, dat deze bij sommige zeer dun was, soms zelfs waterig. Bij enkele vogels zat er een pijpachtig slijtje in, hetgeen bruinachtig van kleur was. Andere waarneembare gebreken waren er niet te zien (zoals opgezette lever of darm-lussen).

Toen ik constateerde, dat er iets mis was, zaten er reeds diverse koppels te broeden. Van deze koppels kreeg ik ook een goed aantal jongen. Deze jongen werden goed gevoerd, tot aan het moment van ringen (de zesde of zevende dag). Vanaf dat moment werden de jonge vogels steeds minder gevoerd en de ouders gingen er ook steeds slechter uitzien, totdat de jongen helemaal niet meer gevoerd werden en dus dood gingen. Ook de ouders overleefden het niet.

Toen heb ik contact opgenomen met het Diergeneeskundig Instituut in Utrecht. Op afspraak ben ik er met vier vogels heengegaan; ik moest me aldaar inschrijven en een formulier met allerlei vragen invullen. Deze vragenlijst werd met een assistent doorgenomen en daarna van mijn kant toegelicht. Ondertussen onderzocht een dierenarts de mest van de vier meegebrachte vogels. Hij constateerde, dat er waarschijnlijk een bacterieziekte (mogelijk campylobacter) in mijn hok heerste. Met mijn toestemming zouden ze een vogel laten instappen om zodoende verder te kunnen onderzoeken.

De volgende ochtend werd ik gebeld met de mededeling, dat de vogels een erythromycine-kuur moesten ondergaan. Dit middel moest door het drinkwater en het eivoer gemengd worden. Na diverse dierenartsen te hebben gebeld, vond ik er eindelijk één, die dit middel had. Het middel was op vloeibare basis, hetgeen later verkeerd bleek te zijn. Na een kuur van vijf dagen, die volgens mij niets uithaalde (alleen in de drinkglazen ontstond een vette aanslag), sprak ik een collega-kweker, die mij vertelde, dat ik het middel op poederbasis moest hebben. Hij gaf mij het adres van een dierenarts, die dit wel had.

Dit poeder moest ook door het drinkwater (2 gram/liter) en het eivoer (4 gram/kilo) gemengd worden. Al het zaad, badwater, grit, maagkiesel en trosgierst moest tijdens de kuur verwijderd worden.

In het begin aten de vogels zowat niets van het eivoer. Na de dierenarts weer geraadpleegd te hebben, moest ik 2/3 eivoer en 1/3 zaad nemen. Toen aten de vogels inderdaad beter. Zo deed ik een kuur van twee maal vijf dagen.

Na die tien dagen zag ik inderdaad een lichte verbetering. Na nogmaals de dierenarts te hebben geraadpleegd, deed ik nog een kuur van vijf dagen, maar dan met 50 % eivoer en 50 % zaad. Hierna mocht beslist geen kuur meer, anders was er grote kans op vergiftigingsverschijnselen. Na de derde kuur zagen de vogels er inderdaad beter uit, maar echt tevreden was ik nog niet.

In de kuurperiode werd ik vanuit Utrecht gebeld met de mededeling, dat uit het kweekonderzoek naar voren was gekomen, dat het inderdaad campylobacter betrof, maar dat er misschien nog wel meer achter zat. Dit kweekonderzoek zou wat meer tijd in beslag nemen (ongeveer 6 weken), waarna in het eindrapport zou komen te staan, wat ik eventueel verder moest doen. Gelijkertijd vertelde ik hen, hoe het er na 20 dagen voorstond. Men adviseerde mij, alles weer te verzorgen als voorheen, maar dan nog wel een paar vitaminestoten te geven. Dat deed ik en ongeveer 10 tot 12 weken na de eerste kuur begon het er veel beter uit te zien. De ontlasting en alles rook je ook niet meer zo. Uiteraard ben ik in die periode gestopt met broeden, omdat van alles wat zat

te broeden niet veel terecht kwam: eieren werden verlaten, jongen werden niet groot of zelfs helemaal niet gevoerd. Ik haalde dus alle broedende vogels uit elkaar en plaatste ze apart. Ook moet ik nog vermelden, dat ik tijdens de kuur-periode de bodembekleding iedere keer verwisseld heb. Ik had een krant op de bodem van het zandlaadje liggen, die ik elke dag verwisselde. De vogels die er het slechtst aan toe waren, had ik zelfs op een gaasbodem zitten, zodat ze zo min mogelijk met de ontlasting in aanraking konden komen.

Zorg dus, dat je goed voorgelicht wordt en dat je het juiste middel te pakken krijgt; ook al heeft het middel dezelfde naam, de samenstelling kan anders zijn (bijvoorbeeld vloeibaar of poeder).

Blijft voorts bij mij de vraag over, wat ik fout heb gedaan:

- * Vogels aangekocht die besmet waren?
- * Vogels die aangekocht waren niet lang genoeg apart gezet?
- * Vogels uit de buitenvlucht die met ontlasting van zieke vogels uit de vrije natuur in aanraking zijn gekomen en op hun beurt de rest van mijn vogels besmet hebben?

Rest mij nog te vertellen, dat ik alle vogels met deze kuur heb behandeld (ook degene, die naar mijn mening niet ziek waren).

Om u een idee te geven van de gemaakte kosten, het volgende overzicht:

f 105,00	Onderzoek Utrecht
f 50,00	Erythromycine vloeibaar
f 105,00	Erythromycine poeder (3 x f 35,00)
f 35,00	Consult andere arts.
	Totaal f 295,00.

Verder zou ik graag in contact komen met andere kwekers, die ervaring(en) hebben met deze ziekte. Hopende, hiermee een nare ervaring aan anderen te hebben overgedragen, verblijf ik met kwekersgroeten,

A.H.M. van Kesteren
Julianastraat 74
2161 RE Lisse.

P.S. Het eindrapport hield verder niets nieuws in.

De
Lisse

De/

essel

Met de hand grootgebrachte zeldzaamheid

Tot groot genoegen van de staf in Birdworld in zuidoost-Engeland, verraste een volwassen Arakanga (ook wel Macao of Rode ara genaamd, de Ara macao) uit Zuid-Amerika onlangs haar verzorger, Paul Wexler, met een ei. Daar het hier een ei betrof van een zeer zeldzame vogelsoort, werd het onmiddellijk in de broedmachine gelegd en nu het nog zeldzamere jong uit het ei is gekomen - dat vanwege de scharlakenrode kleur van zijn moeder "Captain Scarlet" wordt genoemd - krijgt dit een vijf-sterrenbehandeling. Het tere jonkie wordt met de hand grootgebracht door Paul, die een theelepel het meest geschikte voorwerp vindt om het diertje mee te voeden.

Bezoekers uit het hele Verenigde Koninkrijk zowel als van over zee, kunnen in het vogelpark van Birdworld allerlei soorten zeldzame en ongewone soorten vogels bewonderen, al wandelend door de uitgebreide tuinen, of uitrustend bij de nieuwe demonstratieruimte.

Tevens zijn er faciliteiten voor kinderen, die het park gegarandeerd interessant, informatief en ook "grote pret" zullen vinden.

Als u belangstelling heeft: het adres is Birdworld, Holt Pound, Farnham, Surrey GU10 4LD, Engeland. Telefoon: 0420-22140. Faxnummer: 0420-23715.

LEAF-LOVE

use!

De buulbuul met de wonderschone naam

door Fons Rijvers.
Foto's: Cees Scholtz.

De Leaf-Love behoort tot de familie Buulbuuls. Het is hem ook wel aan te zien. Zijn verenkleed munt niet uit door oogverblindende kleuren. Een kenteken, dat hij vrijwel met alle Buulbuuls deelt. Daarvoor in de plaats bezit hij weer andere eigenschappen, waar de Buulbuuls hooglijk om worden gewaardeerd: ze zijn levendig, vele kunnen welluidend zingen, terwijl andere ondefinieerbare toontjes produceren.

Er zijn meer dan honderd verschillende Buulbuuls, waarvan de meeste in het Aziatische gebied voorkomen. In het Afrikaanse is er een beperkt aantal soorten. Enkele daarvan hebben de Engelsen Leaf-love genoemd (Loofbuulbuul), waarvan mij de Nederlandse benaming onbekend is. De Leaf-love die u hierbij ziet afgebeeld, is een vogel uit Guinea, aan de westkust van Afrika.

Hij houdt zich voornamelijk op in het geboomte langs riviertjes. Het dichte bos mijdt hij. Alleen op open plekken langs de bosrand met lage begroeiing voelt hij zich wel thuis.

Zijn hoofdvoedsel bestaat voornamelijk uit insecten, die hij door middel van allerlei wonderbaarlijke capriolen weet te bemachtigen. Bessen, vooral die van palmbomen, zijn een belangrijk onderdeel van zijn maaltijd.

Zijn nest maakt hij in het dichte gebelderte. Het komvormige nest wordt opgehangen in een vork van een horizontale tak. Een hangnest, dat veel gelijkenis vertoont met dat van de Wielewaal.

Mr. Masterson heeft veel onderzoek verricht bij de Leaf-love. Hij constateerde, dat de Leaf-love een zeer geheimzinnige vogel is tijdens de broed-

De /

use/

periode. Op zijn speurtocht naar deze vogel stond hij onder een grote dichte struik, toen plotseling de vogel letterlijk pardoos uit de lucht kwam vallen. Hij kwam ongedeerd op de grond terecht en deed, alsof hij iets mankeerde, om zodoende nog meer aandacht op zich te vestigen en de indringer van het bedreigde nest weg te lokken. Dat de Leaf-love slechts bij uiterste noodzaak het nest verlaat, is wellicht uit nood geboren, omdat in zijn omgeving veel apen zijn woongebied doorkruisen en geen ei of pasgeboren jong aan hun grijpgrage handen ontkomt.

De Leaf-love is een vogel, die slechts sporadisch wordt ingevoerd. Met een goede verzorging en een rijkelijk van groen voorzien onderkomen moet het mogelijk zijn, de vogels aan het broeden te krijgen. Als het u lukt, mag u zich met recht op de borst kloppen, want dat zou een meer dan uitzonderlijke prestatie zijn.

Bronvermelding:

- * The complete book of Southern Africa birds;
- * Birds of West-Africa;
- * The birds of West and Equatorial Africa by David Bannerman.

LEAF-LOVE

De l

CYRIL'S KEUZE

Witbuikhoningzuiger, één van de kleinste nectarvogels van Zuid-Afrika.

Tekst en foto: Cyril Laubscher (alle rechten voorbehouden).

De Witbuikhoningzuiger (*Nectarinia talatala talatala*) is een tamelijk veel voorkomende vogelsoort in de drogere delen van zuidelijk Afrika, die begroeid zijn met *Acacia*, *Mopane* en *Brachystegiabos*. Het gebied strekt zich uit van Zuidwest-Angola, via Zuid-Zambia, Zuidoost-Tanzania tot in Mozambique en Zimbabwe en zuidelijk tot de provincies Transvaal en Natal in Zuid-Afrika.

In Zuid-Afrika worden ze vaak waargenomen in tuinen in de buitenwijken van Johannesburg, Pretoria en in Durban, waar hij nog het meest voor schijnt te komen. Dit is echter afhankelijk van de periode in het jaar en van de bloeitijd van bepaalde bomen, waarvan zij hun nectar betrekken, die de basis vormt van hun dieet. De geringe lichaamslengte van de Witbuikhoningzuiger, 11 cm, de prachtige kleuren van het mannetje, gecombineerd met zijn levendigheid en gedragswijze, zorgen ervoor, dat hij een welkome verschijning is in elke tuin. Van tijd tot tijd zijn er wel 50 vogels te tellen in een grote, in bloei staande boom en dat is een prachtig gezicht. Dit wordt nog mooier, wanneer ook andere nectarvogels, zoals de Mari-

co-honingzuiger (*Nectarinia mariquensis*), de Amethist-honingzuiger (*Nectarinia amethystina*), de Roodborst-honingzuiger (*Nectarinia senegalensis*) en de Kleine kraaghoningzuiger (*Nectarinia chalybeus*) zich voeden van dezelfde boom. Soms is er dan een serie gevechten te zien tussen de verschillende soorten, hoofdzakelijk door de mannetjes, om de heerschappij over de voedselplaats. Altijd weer zullen dan de kleine Witbuikhoningzuigers ruimte moeten maken voor de andere soorten, die veel groter zijn.

In de Europese vogelhouderij wordt de Witbuikhoningzuiger weinig aangehouden. Sommige vogelhouders denken ten onrechte, dat ze deze soort in hun vogelverblijf hebben. Ze kunnen gelijk hebben, als ze ze de laatste vijf jaar hebben aangeschaft, want vanuit Botswana zijn er toen een aantal verscheept. Maar de kans is groot, dat ze de Ornaat-honingzuiger (*Nectarinia venusta albiventris*) in hun bezit hebben, die ongeveer even groot is en vrij veel wordt gehouden. Zoals de naam al aangeeft, zijn er opmerkelijke verschillen tussen de zeven ondersoorten van deze vogel - de buikkleur van de mannetjes kan variëren van helder geel tot wit, afhankelijk van de streek en het land van waaruit

ze zijn geïmporteerd. De albiventris ondersoort uit Ethiopië en Somalië heeft een witte buik en dit is waarschijnlijk de vogel, die door liefhebbers wordt gehouden.

Om een foto te kunnen maken van dit prachtige paartje, moest alles zorgvuldig worden gepland. Allereerst was het nodig een bloeiende *Erica* te hebben, want dat is de natuurlijke voedselbron voor Witbuikhoningzuigers. Het belangrijkste wat ik duidelijk wilde laten zien, was het verschil tussen het mannetje en het popje. Bovendien wilde ik de witte buik van het mannetje duidelijk op de foto naar voren laten komen. Als ik dus één van de vogels kon nemen tijdens het drinken van nectar uit de bloem ... dat zou geweldig zijn! Nadat ik de bloem zo gunstig mogelijk had geplaatst, had ik het gevoel, dat de vogels de door mij gewenste pose wel zouden aannemen, als ik maar geduld had en de vogels de tijd gaf. Nectarvogels zijn uitzonderlijk levendig, wat het moeilijk maakt om ze goed te fotograferen. Iedereen, die ze ooit heeft gehouden of gezien, zal dit begrijpen. Ik was dan ook buitengewoon gelukkig met het eindresultaat, waarbij we het popje bezig zien met het drinken van nectar uit de *Erica*bloem.

usel

De

1

ZWART (MELANISME) BIJ VOGELS

door Peter Otten.

Zwarte vogels komen in de natuur relatief weinig voor. Waarschijnlijk denken we bij het fenomeen zwart (of liever: melanisme) al gauw aan kraaiachtigen. Misschien ook aan een merelman, of aan de zwarte spreeuw, die in Zuid-Europa voorkomt. Veel vogels zijn echter niet zwart; ze hebben allerlei kleuren. In dit artikel wil ik echter voornamelijk stilstaan bij vogels, die normaal gesproken niet zwart zijn, maar door een genetisch defect een zwarte of donkerbruine kleur hebben. Dit verschijnsel heet melanisme (Melanos, een Grieks woord, betekent: zwart).

2

Bij melanistische vogels is dus iets merkwaardigs aan de hand. Gewoonlijk heeft een vogel twee vormen van melanine in het verenkleed: eumelanine en phaemelanine. Het eerste is zwart en is geconcentreerd langs de schacht en midden op de vlag; het phaemelanine is bruin en bevindt zich voornamelijk langs de rand en punt van de veer. Beide vormen zijn oxidatieproducten van het aminozuur tyrosine, alleen de graad van oxidatie verschilt. Het ligt voor de hand te denken, dat bij een melanistische vogel al het melanine volledig is geoxideerd. Dit is waarschijnlijk ook het geval,

echter, ook bij vogels die van huis uit geel of wit zijn, geheel of gedeeltelijk, komt melanisme voor. Dit betekent, dat er ook melanine is gevormd op plaatsen waar dit oorspronkelijk niet thuishoort.

Het lijkt een paradox, dat zwarte vogels als kraaien en de merel van huis uit wit zijn, voornamelijk doordat het zwarte pigment de oorspronkelijke

grondkleur volledig maskeert. Dat dit zo is, blijkt uit het feit, dat er albino's van bestaan. Overigens is albinisme te beschouwen als het volledig tegenovergestelde van melanisme.

Het is misschien wat merkwaardig, maar van vogels die normaal gesproken zwart zijn bestaan er ook bruine exemplaren. Deze kleur ligt dan genetisch vast. Bij de kauw en de zwarte kraai is dit herhaaldelijk, zij het zeldzaam, vastgesteld. Ook bij de ekster, maar die is niet geheel zwart, maar symmetrisch bont, bestaan bruine exemplaren, bij welke echter het wit onaangetast is gebleven. Al het aanwezige melanine is dan bruin, in het midden gelaten of het zwarte melanine nu ontbreekt of bruin is geworden. Zulke bruine vogels zijn soms erg donkerbruin en soms wat lichter, te vergelijken met de kleur van respectievelijk bittere en melkchocolade. Het ligt voor de hand, dat bij de merels de man, als die al bruin is, donkerder zal zijn dan de pop: oorspronkelijk was dat namelijk al zo. Soms zien we erg lichtbruine exemplaren. Dit is te wijten aan de blekende werking van het licht. Tijdens de rui zien we, dat de nieuw-gevormde veren weer donkerder zijn en ze contrasteren dan duidelijk met de oude.

osel

De

Voor een mutatie is het niet gebruikelijk, dat die dominant is, of anders gezegd: de meeste mutaties zijn recessief, al of niet geslachtsgebonden. Dikwijls is bij een dominante mutatie de homozygoot niet of minder levensvatbaar. Bij melanisme is de homozygoot (de fokzuivere dus) normaal levensvatbaar. Je zou overigens die dominantie ook anders kunnen bekijken door te stellen, dat de normale kleur recessief is ten opzichte van het melanisme. Aldus bezien is een niet-fokzuivere

Melanisme is niet het alleenrecht van vogels. Bij reeën en konijnen bijvoorbeeld komen vrij frequent ook zwarte of zeer donkerbruine exemplaren voor. Meestal is het voorkomen van deze dieren gebonden aan een bepaalde streek. Op de Waddeneilanden komen veel zwarte konijnen voor en in Oost-Nederland zwarte reeën. De levenskansen zijn waarschijnlijk vrijwel gelijk aan die van hun normaal gekleurde soortgenoten, hoewel de normale schutkleur van bijvoorbeeld reekalfjes uiteraard ontbreekt, hetgeen van nadeel zou kunnen zijn. Het is inmiddels bekend, dat melanisme autosomaal-dominant vererft, hetgeen inhoudt, dat uit twee normaal gekleurde dieren slechts door een nieuwe mutatie zwarte geboren zouden kunnen worden. Het houdt ook in, dat een zwart dier tenminste één ouder gehad moet hebben die melanistisch is. Dominant houdt ook in, dat uit een paring van zwart x zwart er ook dieren geboren kunnen worden die homozygoot zijn, zeg maar "dubbel zwart". Het ligt voor de hand te veronderstellen, dat zo'n homozygoot donkerder is, maar daarvan is geen bewijs voorhanden. Bij veel vogelliefhebbers zal wel bekend zijn, dat er bij de Japanse kwartel een melanistische vorm bestaat. Deze is niet echt zwart, maar donkerbruin en de tekening is nog enigszins zichtbaar. De haan is evenwel nauwelijks uiterlijk te onderscheiden van de hen.

re melanistische vogel dan split voor de normale kleur. Dit omgekeerde gezichtspunt wordt in de praktijk echter nauwelijks gebezigd. Bij de kauw, zwarte kraai, roek en raaf is de zwarte kleur normaal te noemen. Of deze dieren vroeger ooit bruin geweest zijn, is niet bekend voor zover ik weet. De geslachten van deze vogels zijn voor het oog (dat wil zeggen voor ons menselijk oog!) gelijk uitziend. Bij de merel is dit niet het geval; dit verschijnsel noemt men geslachtsdimorfisme. Het zwart van deze vogels wordt veroorzaakt door één

4

berkenspanner (*Biston betularia*). Deze vlinder is normaal peper-en-zout gekleurd en valt aldus op een normale berkenstam nauwelijks op. Vogels eten hem dan minder gauw op. In het

smerige Londen echter zijn de berken niet meer wit, maar zwart. Een normaal gekleurde vlinder is dan in het nadeel en een zwarte is nagenoeg onzichtbaar en dit voordeel gaf hem de kans, de normale vlinder te verdringen. Dit is (on)natuurlijke selectie; de best aangepaste overleeft in de strijd om het bestaan, ten koste van de minder aangepaste. Het is nu weer wél te voorspellen wat er gaat gebeuren, als Londen onverhoopt minder smerig wordt! De vraag is nu: wat is normaal in dit geval? Bij fazanten komt ook een melanistische vorm voor, de

5

tenebrosis. Hij is dan wel niet pikzwart, maar toch aanmerkelijk donkerder dan de normaal gekleurde. Er schijnt door de natuur nauwelijks in één richting geselecteerd te worden, zodat de zwarte en de normale vorm naast elkaar blijven bestaan. Jagers hebben evenwel wel een selecterende functie: normalerwijze worden hennen niet of minder geschoten. Donkere hennen zijn evenwel moeilijk te onderscheiden van hanen in de vlucht en lopen daardoor een grotere kans te worden geschoten. Dit alleen al levert een selectie op ten koste van de melanistische vorm. Echter, jagers hebben ook een hekel aan het uitzetten van de donkere vorm, om zodoende fouten bij het afschieten uit te sluiten: een tweede selectie in dezelfde richting.

Bij enkele vogelsoorten zou men ook nog anderszins kunnen spreken van "normaal" melanisme. Bij nogal wat vogels bestaat namelijk een zogenaamde melanistische "fase" (=vorm). Deze vorm komt dan frequent voor bij die soort en hoort aldus tot de normale verschijningsvorm. Enkele voorbeelden hiervan zijn de watersnip, de gewone fazant, de patrijs, de buizerd en de grauwe kiekendief. Het zwarte ras van de Europese patrijs is in het noorden van Duitsland wellicht een aanpassing aan de donkere kleur van het veen. Bij de woestijnleeuwerik is een zwarte vorm bekend die leeft op de zwartkleurige lava in zijn verspreidingsgebied. Zwart op zwart is natuurlijk een duidelijk voordeel in de strijd om het bestaan en de lichte vorm wordt door zijn opvallendheid geëlimineerd door predatoren. In Liverpool, een industriestad in Engeland, zijn de huismussen veelal beduidend donkerder dan normaal. Ze zijn ook door wassen niet schoner te krijgen. Misschien niet voor het laatste geval, want het is geen echt melanisme, maar voor de overige zeker wel, zou men van functioneel melanisme kunnen spreken.

Een voorbeeld van niet-normaal melanisme deed zich in Surrey voor tussen 1954 en 1959 bij de koolmees. In diverse steden in dit gebied nam men zwarte koolmezen waar. In één van die steden (Oxshott) waren alle jon-

gen van een melanistische ouder normaalkleurig, maar in Hersham waren in een soortgelijk geval acht van de negen jongen zwart. Of in het laatste geval beide ouders zwart waren is niet bekend, maar een normaal gekleurde ouder werd in ieder geval niet waargenomen.

Bij putters komt zwart soms ook te pas en te onpas voor. Het vreemde is, dat dit zwart bij de eerste volledige rui plaatsmaakt voor de normale kleur. Bij deze vogels is het zeker geen kwestie van voeding geweest, want beide kleuren lagen bij herhaling in hetzelfde nest. Bij goudvinken echter is melanisme niet altijd genetisch bepaald, maar een gevolg van (verkeerde) voeding. Proeven, waarbij de dieren zowat uitsluitend hennep kregen, leverden zwarte jongen op. Ook bij de putter en de appelvink is dit verschijnsel bekend. Het zal duidelijk zijn, dat zulke zwarte dieren bij een nieuwe rui weer normaal worden, als ze ook een normaal dieet krijgen.

Er wordt door een B. Willems wel gespeculeerd over een zwarte kanarie. Hij publiceerde en publiceert daarover zelfs in afleveringen. In de natuur is waargenomen, dat ook overigens ongepigmenteerde delen van het verenkleed zwart kunnen worden bij melanistische vogels (bijvoorbeeld bij de ekster). Aldus is er dus nog wel hoop, maar het zal duidelijk zijn, dat een nieuwe mutatie ervoor zal moeten zorgen en dat zo'n vogel niet is op te bouwen uit bestaand genenmateriaal. Melanisme is lang niet zo opvallend als albinisme, dat zal duidelijk zijn.

Het zal dan ook vaak over het hoofd worden gezien, casu quo onzichtbaar zijn bij zwarte vogels. Ook in de avicultuur is melanisme bepaald zeldzaam. In Nederland zijn er in elk geval wel een paar kwekers die Europese kwartels in melanistische vorm kweken. Ik zou zeer geïnteresseerd zijn in ervaringen van kwekers met melanistische vogels.

Tabel 1.

In Groot-Brittannië waargenomen melanistische vogels, die de vogelkweker zeker zullen interesseren.

Patrijs (*Perdix perdix*)
Roodpootpatrijs (*Alectoris rufa*)
Fazant (*Phasianis colchicus*)
Boomleeuwerik (*Lullula arborea*)
Veldleeuwerik (*Alauda arvensis*)
Ekster (*Pica pica*)
Vlaamse gaai (*Garrulus glandarius*)
Zanglijster (*Turdus philomelos*)
Grote lijster (*Turdus viscivorus*)
Koperwiek (*Turdus iliacus*)
Goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*)
Huismus (*Passer domesticus*).

Tabel 2. Literatuur.

Bryan L. Sage: Albinism and melanism in birds. *British Birds* vol. 55, 1962, pp. 201-225.
Idem: The incidence of albinism and melanism in British Birds, *British Birds* vol. 56, 1963, pp. 409-416.

Bij de foto's:

Foto 1: een kauw.
Foto 2: een roek.
Foto 3: een Europese kwartel, melanistisch.
Foto 4: een merel man.
Foto 5 en 6: twee buizerds om normale kleurverschillen weer te geven.

Vogels van Australië

Na diverse vakanties richting het oosten (Sumatra, Singapore en Sri Lanka) werd in de winter van 1992 besloten om nog een keer dezelfde richting uit te gaan, maar nu iets verder.

De bestemming werd Australië, met op de terugreis nog enkele dagen Singapore (vooral vanwege het Jurong Birdpark).

Als tijdstip werd gekozen voor de maanden januari en februari, vanwege de Australische zomer.

Omdat Australië 120 keer groter is dan Nederland, en je in 4 weken zoveel mogelijk wilt zien en beleven, kozen we voor een rondreis per touringcar, met overnachting in tenten.

Na alle voorbereidingen, zoals het visum aanvragen, het uitzoeken van de foto-apparatuur en het bepalen van het aantal diarolletjes (36 stuks) werd op 6 januari 1994, met enige schrik vanwege de bosbranden, een begin gemaakt aan de 24 uur durende vlucht naar Sydney.

Boven Sydney aangekomen, waren de bosbranden reeds duidelijk zichtbaar en slechts 200 meter van de landingsbaan verwijderd. De volgende morgen moesten we dan ook zo snel mogelijk de stad verlaten, zodat de rondrit door de stad kwam te vervallen en het geplande reisschema moest worden veranderd. In plaats van de stad aan de noordkant langs

2

rosekaketoës, roodrugparkieten, prachtrosella's, Australische kulduiven, dollarvogels, kookaburra's, fluitkraaien, slijkeksters, manengansjes, ielkieviten en vele kleinere soorten vogels, zodat we al direkt met de foto-apparaat aan de slag konden. Aan het einde van de tweede dag waren we weer terug op het reis-

3

Bergen, geelkultkaketoës en diverse soorten zeevogels. Onze rit verder langs de kust voortzettend passeerden we de Steenbokskeerkring, waarna officieel "de Tropen" begonnen. Dit uitte zich duidelijk in het aantal lori's van de Blauwe Bergen die over onze hoofden scheerden en de vele koraaleilanden voor de kust.

Nadat we ons tentenkamp in Mission Beach hadden opgezet, werden we gewaarschuwd dat het hier te gevaarlijk was om buiten de speciaal daarvoor aangelegde stingernetten te zwemmen. Dit in verband met haaien, stekelstaartroggen en giftige kwallen. Gelukkig maakte de natuur in de

de kust te verlaten, moesten we nu westwaarts door de Blue Mountains rijden. Dit was voor ons veel mooier, omdat hier meer vogels te zien waren. Zo zaten bij onze eerste stop bij de Drie Zusters o.a. pennantrosella's, koningsparkieten en helmkaketoës. Na een rit van 685 kilometer kwamen we aan op onze eerste camping in Wallabada (dit betekent wallabi op een rots). Al tijdens het opzetten van de tenten zagen we de eerste vogels alweer vliegen. In het parkachtige landschap van de camping zaten o.a.

schema. Voor de oostkust van Australië ligt, iets ten noorden van Brisbane, het grootste zandeiland ter wereld, Fraser Island heeft een lengte van ongeveer 120 kilometer en is 22 kilometer breed. Dit hele eiland is een nationaal park en behoort tot de World Heritage (natuurgebieden die niet of nauwelijks door de mens zijn aangetast). Op dit eiland komen ook nog de laatste raszuivere dingo's voor. Dit komt doordat iedere hond die door de eilandbewoners wordt meegenomen door de dingo's als een indringer wordt beschouwd en ter plekke wordt afgemaakt. Op Fraser Island troffen we ook veel vogelsoorten aan, zoals de kopernekduiven, witbuikspitsvogels, pacifische zwaluwen, roodrugelfjes, brahmaanse wouw, witbuikzeearend, lori van de Blauwe

omgeving veel goed, vooral ook omdat de kans groot was dat we wilde casuarissen zouden zien. Dit gebeurde helaas niet. Wel hebben we kunnen genieten van de sunbirds (nektarvogels), de prachtvruchtenduijtes en de tussen de eilanden en het vasteland heen en weer vliegende bonte muskaatduiven. De laatste plaats langs de oostkust was voor ons Cairns. In de tropische bossen rondom deze plaats zag je regelmatig Aziatische glanspreeuwen, blauwgezicht honingeters, schubbenlori's, bosgrielen, woud- en paradijsvogels en boskalkoenen. De boskalkoenen waren zo tam, dat ze uit je hand kwamen eten. Voor de kust van Cairns ligt het 200 meter lange en 30 meter brede koraaleiland Michaelmas Cay. Dit eiland

4

De

5

wieren op doornige struiken. Ook kangaro's, wallabi's en wallaro's komen hier veelvuldig voor, vooral als er rotsen in de buurt zijn die als schuilplaats dienst doen.

In de droge streken kun je veel vogels en andere dieren zien in de buurt van voedruipplaatsen en waterpoelen. De vogels komen hier vooral tijdens de morgenuren en de avondschemering. De meeste buideldieren zijn echter nachtactief.

Het eerste stadje dat we op deze dro

kilometer verderop zelf met pech langs de weg. Dit is geen pretje, als je bedenkt dat de temperaturen hier oplopen tot over de 45 graden Celsius en dat het anderhalve dag duurt, voordat het kapotte onderdeel met monteur per vliegtuig arriveert.

Het ergste was eigenlijk, dat je anderhalve dag bijna geen vogels meer ziet.

Langs de wegen zie je ook veel roofvogels, zoals de zwarte wouw, de fluisterwouw en de wigstaartarend. De zwarte wouw zit vaak massaal op of naast de weg, om de kadavers van

staat beter bekend als het eiland van de vogels, omdat hier ongeveer 28.000 zeevogels broeden. De meest voorkomende soorten zijn de bruine noddy, bonte stern, grote gekuifde stern, kleine gekuifde stern, bruine rotspelikaan, kleine fregatvogel, Australische zilvermeeuw en steenloper. Vanuit Cairns zijn we westwaarts gereden door de Great Dividing Range. Dit is een bergketen die langs de hele oostkust loopt. Ben je eenmaal over deze bergketen heen, dan bevind je je in Outback Australia en maken de tropische bossen van de oostkust plaats voor de droge eucalyptus bossen van de binnenlanden met z'n geheel eigen dieren-, vogel- en plantenleven. In deze gebieden zien we o.a. veel vredesduifjes en vogels die zich aan deze omgeving hebben aangepast, zoals de orgelvogels. Deze verzamelen hun voedsel net zoals klau-

6

7

ge vlakten tegenkwamen was Normanton. In een boom op de camping troffen we het nest aan van een groepje apostelvogels. Deze vogels behoren tot de familie van de slijknestbouwers, maar in tegenstelling tot de andere leden van deze familie helpen de jongen van de eerste ronde met het grootbrengen van de jongen van de tweede ronde. Dit gedrag zie je ook bij de kookaburra's. Onderweg van Normanton naar Mount Isa kregen we langs de kant van de weg ook de eerste schriftduifjes te zien. Heiaas stonden we 40

de koeien en kangaro's op te ruimen, die door de roadtrains (vrachtwagens met drie aanhangers) worden overreden.

Na dit stukje droog Australië zijn we verder gereden naar Darwin en het Kakadu National Park. Dit laatste staat bekend om z'n vele Aboriginal rotstekeningen en om z'n rijke natuur, waaronder veel zee krokodillen en vogels.

De vogels die we onderweg en in het park zelf te zien kregen waren o.a. de brolga of Australische kraanvogel, zwarthalssooievaar, Australische trap, eksterganzen, groene pygmaegansjes, Eyton boomeenden, zwerfboomeenden, zonsaastilden en verschillende soorten reigers. Helaas waren we

osel

De

8

voor de meeste vogels in het park in het verkeerde seizoen, omdat de rivieren reeds buiten de oevers waren en de vogels dan over een veel groter gebied verspreid voorkomen.

Na Kakadu National Park liep de route richting Alice Springs en Ayers Rock, dus weer de droge gebieden in. Ook hier weer de temperatuur ruim over de 40 graden Celsius, met een luchtvochtigheid van 6%. Het dieren- en vogelleven speelt zich hier voornamelijk af op de rotsen of in de droge rivierbeddingen. Deze rivierbeddingen zijn te herkennen aan de white gums, de witte eucalyptusbomen, die op deze plaatsen groeien.

Omdat al het leven in deze halfwoestijnen afhankelijk is van water en voedsel, kun je veel vogels zien in de buurt van boerderijen, omdat beide levensbehoeften daar vaak aanwezig zijn. Zo zul je hier vaak zebrevinken, grasparkieten, valkparkieten, diamant- en kuifduiven aantreffen, maar ook de roofvogels die op ze jagen, zoals de Australische havik.

Tijdens enkele wandelingen door deze rotsachtige gebieden, waar ook veel spinifex gras groeit, hadden we zelfs het geluk om geschilderde astrilden en kuifkwartelduifjes te zien.

Eén van deze gebieden is Katherine Gorge. Dit is een gebied dat bestaat uit 13 kleine canyons, waardoor een riviertje stroomt. Omdat hier constant water is, staan er ook veel bomen en

struiken, die regelmatig voedsel dragen, waar weer veel vogels op afkomen. In dit gebied kwamen o.a. naakttoogkaketoës, Brown's rosella's, roodvleugelparkieten, grote prielvogels, olijfrugwielewalen, blauwvleugelkookaburra's, kopernekduiven en maretakvogels voor.

Verder naar het zuiden in het gebied tussen Alice Springs en Coober Pedy is het erg droog met veel zoutmeren,

veel goed. Vooral wat betreft de parkieten, o.a. Port Lincoln- en Cloncurryparkieten en Adelaide- en strogele rosella's.

Aan het einde van onze 4 weken durende rondreis door Australië hadden we ongeveer 13.000 kilometer afgelegd. 1332 dia's gemaakt, 160 soorten vogels gezien en onvergetelijke indrukken opgedaan in een vakantie, die veel te snel voorbij was, maar waarschijnlijk niet de laatste was op dit continent.

W. Moed Jr., Enschede.

- Foto 1: Bruine naddy
- Foto 2: Zebrevinken
- Foto 3: Jonge fluitkraai
- Foto 4: Maretakvogel man
- Foto 5: Kookaburra
- Foto 6: Apostelvogels
- Foto 7: Lori van de Blauwe Bergen
- Foto 8: Roskaketoë
- Foto 9: Valkparkieten

9

zodat hier weinig vogels te zien waren.

De laatste etappes tussen Coober Pedy en Melbourne maakten weer

PREVENTIE VAN PSEUDOVOGELPEST BIJ VOGELS ANDERS DAN COMMERCIEEL GEHOUDEN PLUIMVEE

door J.T.Lumeij en G.M.Dorrestein

De inhoud van dit artikel is ons toegestuurd door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Veterinaire Dienst, tegelijk met een afwijzing op ons verzoek, bij overheidsmaatregelen tegen pseudo-vogelpest ontheffing te verlenen voor onze vogel tentoonstellingen.

De heer J.T.Lumeij is van de Afdeling Vogels en Bijzondere Dieren, Universiteitskliniek voor Gezelschapsdieren, Faculteit der Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht.

De heer G.M.Dorrestein is van de Afdeling Laboratorium en Bijzondere Dieren, Vakgroep Pathologie Faculteit der Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht.

Het artikel is gepubliceerd in Tijdschrift voor Diergeneeskunde, Deel 117, Aflevering 21 1992.

INLEIDING

Naar aanleiding van de uitbraak van Newcastle disease (ND) of pseudovogelpest in Noord-Limburg in het najaar van 1992 heeft de Veterinaire Dienst een markt- en tentoonstellingsverbod voor alle vogelsoorten en een wedstrijdverbod voor postduiven uitgevaardigd. (Zoals u weet, is dit verbod eind 1992 weer opgeheven, red.). Dit heeft aanleiding gegeven tot vele vragen bij vogelliefhebbers en dierenartsen met betrekking tot de betekenis van deze ziekte voor vogels anders dan pluimvee. Dit artikel beoogt enige vragen die momenteel actueel zijn te beantwoorden.

GEVOELIGHEID VERSCHILLENDE VOGELSOORTEN

Daar het Newcastle disease virus (NDV) wereldwijd voorkomt, wilde vogels drager kunnen zijn en vele vogelsoorten gevoelig zijn voor het virus is het vaccineren van gevoelige vogelsoorten, anders dan commercieel gehouden pluimvee, tegen een infectie met het NDV aan te bevelen. Dit is zeker het geval wanneer het gaat om waardevolle dieren in kweekbestanden, dierentuinen e.d. in gebieden waar ND bij pluimvee is gediagnosticeerd.

De gevoeligheid voor ND verschilt per soort. Spontane infecties zijn beschreven bij loopvogel (*Struthioniformes*), kraanvogelachtigen (*Gruiformes*), meeuwachtigen (*Lariformes*), pinguïns (*Sphenisciformes*), pelikaanachtigen (*Pelecaniformes*), duiven (*Columbiformes*), papegaaiachtigen (*Psittaciformes*), uilen (*Strigiformes*), roofvogels (*Falconiformes*), reigerachtigen (*Ciconiiformes*), eendachtigen

(*Anseriformes*), hoendervogels (*Galliformes*), koekoeksvogels (*Cuculiformes*), scharrelaarvogels (*Coraciiformes*), spechtvogels (*Piciformes*) en zangvogels (*Passeriformes*). Indien de gevoeligheid voor experimentele infecties erbij wordt gerekend kan worden gesteld dat ND is vastgesteld bij 236 vogelsoorten behorend tot 27 verschillende orden. Van vele soorten is de gevoeligheid niet goed gedocumenteerd. Binnen de orden kan de gevoeligheid per soort sterk variëren. Bij alle hoenderachtigen kan men er van uit gaan dat zij zeer gevoelig zijn (loophoenders, parelhoenders, kalkoenen, fazanten, tragopanen, pauw-fazanten, pauwen, kongopauwen, ruigpoothoenders, hokko's, sjakoe-hoenders, veldhoenders). Fazanten en patrijzen die ten behoeve van de jacht worden gefokt en na transport elders worden uitgezet kunnen indien besmet de ziekte over grote afstanden verspreiden. Aan het eind van de jaren veertig werd in Tijdschrift voor Diergeneeskunde gerapporteerd over de import van ND in Nederland met een lading van 50 glansfazanten uit Calcutta (Jansen et al, 1949; Zuydam 1949; 1951).

Eendachtigen zijn weinig gevoelig voor NDV-stammen die lethaal zijn voor kippen, doch enkele uitbraken van ND waarvan sommige met hoge mortaliteit zijn beschreven bij gedomesticeerde eenden. Eenden kunnen echter wel drager zijn.

Vele zangvogels, b.v. Weervogels (*Ploceidae*), Prachtvinken (*Estrildidae*), mussen (*Passerinae*), distelvinkachtigen (*Carduelinae*), Pitta's (*Pittidae*), vink (*Fringilla coelebs*), merel (*Merula merula*), raaf (*Corvus co-*

rax), Kauw (*Corvus monedula*), Liervogel (*Menura novaehollandiae*), Zwartkop (*Sylvia atricapilla*), spreeuw (*Sturnus vulgaris*) en Huiszwaluw (*Delichon urbica*) vertonen geen ziekteverschijnselen maar kunnen het virus wel verspreiden, terwijl Goulds amadines (*Chloebia gouldiae*) en Blauwfazantjes (*Uraeginthus bengalus*) zeer gevoelig zijn. Sommige zangvogels zijn matig gevoelig zoals de Zwartbuiknon (*Munia malacca*) en Zwartkopnon (*Munia atricapilla*). Sommige papegaaiachtigen zoals de Valkparkiet (*Nymphicus hollandicus*) zijn zeer gevoelig. Wijnborstamazone (*Amazona vinacea*), Blauwgele ara (*Ara ararauna*), Gewone dwergara (*Ara severa*), Maximiliaan papegaaï (*Pionus maximiliani*), Senegal papegaaï (*Poicephalus senegalus*) en Grijs-roodstaart (*Psittacus erithacus*) zijn matig gevoelig voor NDV. Andere soorten zoals Lori's (*Loriidae*), Naaktoogkakatoe (*Cacatua sanguinea*) en Grote Alexanderparkiet (*Psittacula eupatria*) zijn resistent.

Pseudovogelpest bij papegaaiachtigen en zangvogels dient niet te worden verward met een infectie met paramyxovirus serotype 3 dat door Smit en Rondhuis (1976) voor het eerst werd beschreven (Parakeet/Nederland/449/75) en momenteel enzoëtisch is in ons land bij Neophaema's, agaporniden, breedstaartparkieten en enkele zangvogelsoorten zoals Goulds amadines, Blauwfazantjes en kanaries. Ook is dit virus wel vastgesteld bij grotere papegaaiesoorten zoals de Grijs-roodstaartpapegaaï. De ziekte wordt wel "draaihalssiekte" genoemd.

Grote loopvogels zijn gevoelig en ver-

use!

De

tonen bij infectie vooral respiratoire verschijnselen. In Israël zijn ND uitbraken opgetreden op commerciële struisvogelfarms (Perelman, 1991). Hoewel roofvogels en uilen niet extreem gevoelig zijn voor NDV, wordt het virus nog wel eens geïsoleerd bij traumapatiënten waarbij wordt gedacht dat de verminderde coördinatie ten gevolge van ND de oorzaak is van het trauma.

Pinguïns zijn zeer gevoelig. Pelikanen zijn matig gevoelig.

Postduiven zijn weinig gevoelig voor pseudovogelpeststammen van kippen. Duiven zijn echter wel gevoelig voor het nauwverwante "duivenparamyxovirus" dat eveneens tot serogroep I van de aviaire paramyxovirussen behoort en sinds 1985 in Nederland enzootisch is. Ziekte-uitbraken bij ongeënte kippen ten gevolge van contact met faeces van duiven besmet met "duivenparamyxovirus" zijn in Engeland (Alexander, 1991) en Oostenrijk (Vasicek, 1985) beschreven.

PREVENTIE EN VACCINATIE

Een belangrijke preventieve maatregel is het beperken van verplaatsing van geïnfecteerde (produkten van) vogels en (door faeces) besmette materialen. Bij vogeltransporten anders dan pluimvee in Nederland kan men o.a. denken aan jachtfazanten en -patrijzen, postduiven en exotische vogels. Wering van wilde vogels die als drager kunnen fungeren is belangrijk in verblijven van andere vogels. Quarantainemaatregelen bij aankoop van nieuwe vogels is essentieel.

Vaccins die voor kippen commercieel op de markt worden gebracht kunnen naast bovengenoemde sanitaire maatregelen worden gebruikt om andere vogelsoorten tegen ND te beschermen.

Door vaccinatie kan in principe een vogel worden beschermd tegen de ernstige gevolgen van de ziekte. Indien levende entstoffen worden gebruikt worden alleen die stammen aanbevolen die een lage pathogeniteitsindex hebben om ernstige entreactie te voorkomen. De mogelijkheid van een entreactie blijft echter aanwezig bij gebruik van levende entstoffen. Lentogene stammen zoals La Sota en Hitchner B1 worden in de literatuur

aanbevolen. Levende vaccins kunnen het beste worden geïmprimeerd via de neus/oogdruppelmethode. Aanbevolen wordt om de enting te herhalen na 3 weken. Aerosolvaccinatie wordt niet aanbevolen als eerste vaccinatiemethode vanwege de kans op ernstige entreacties. Vaccinatie via het drinkwater kan leiden tot inactivatie van het vaccin door hoge temperaturen en verontreinigingen in het water. Wilde fazanten zijn wel gevaccineerd door middel van geïmpregneerde graankorrels op de voederplaats. Geïnactiverde olieadjuvans vaccins veroorzaken geen reactie op het gedode virus maar kunnen op de vaccinatie reacties veroorzaken op het olieadjuvans. Om deze reden is het belangrijk dat de vaccinaties subcutaan worden gegeven om eventueel later een granulomateus ontstekingsproces chirurgisch te kunnen verwijderen. Injecties dienen aseptisch te worden gegeven. Ook diegene die het vaccin appliceert loopt het risico van een ernstige ontsteking indien per ongeluk de naald in het eigen lichaam belandt. Geïnactiverde olieadjuvans-vaccins geven over het algemeen een betere immuniteit gepaard gaande met hoge HAR titers.

Bij roofvogels wordt een tweemaalige vaccinatie met een 10-voudige kippe-dosis van een LaSota of Hitchner-B1 vaccin met een tussenruimte van 4 weken aanbevolen. Deze vaccinatie geeft geen bijwerkingen en biedt bescherming tegen infectie met een virulent testvirus gedurende tenminste 3 maanden gepaard gaande met HAR-titers (Grimm, 1978).

Het algemene advies dat uit de literatuur kan worden gedestilleerd om gevoelige vogels tegen ND te beschermen luidt als volgt: Vaccin een via de oog/neusdruppelmethode met een lentogene stam en een vaccin opnieuw na 3 weken op dezelfde wijze of subcutaan met een geïnactiverd olieadjuvans-vaccin. Als alternatief kan ook bij de eerste enting al gebruik worden gemaakt van een olieadjuvans-vaccin.

Onderstaand wordt een indicatie gegeven van de tijdsduur van bescherming met verschillende vaccins.

Levende vaccins, mits éénmaal herhaald na 3 weken: bescherming van 3 maanden.

Geïnactiverde vaccins: bescherming van 5 tot 7 maanden.

Combinatie of tweemaalige enting met olieadjuvans-vaccin: bescherming van 9 tot 12 maanden.

Post- en sierduiven kunnen worden gevaccineerd met een specifiek voor duiven op de markt gebracht geïnactiverd vaccin op basis van een duivenparamyxovirusstam. Aanbevolen wordt jonge duiven te enten van 6 weken en jaarlijks de vogels te herenten na de rui rond half december. Een verplichte vaccinatie opgelegd door de Nederlandse Postduivenhouders Organisatie of door de Overheid zou zowel een hoop leed bij duiven kunnen voorkomen als de noodzaak voor het uitvaardigen van een vliegverbod voor duiven bij uitbraken van ND bij pluimvee (zoals recent het geval is geweest) kunnen wegnemen.

Wellicht ten overvloede dient nog te worden vermeld dat vaccinatie van papegaaiachtigen en zangvogels met entstoffen gebaseerd op PMV 1-stammen geen bescherming biedt tegen infecties met PMV 3 serotypen.

SLOTOPMERKING

Een overweging die van belang zou kunnen zijn bij de export van vogels is dat het importerende land zou kunnen eisen dat er een bloedonderzoek moet worden gedaan om een infectie met NDV uit te sluiten. Indien de vogels zijn gevaccineerd geeft dit een vals positieve titer.

Zangoorlog

Zoals bekend, hebben zangvogels in het algemeen een bijzonder fraai geluid. Ieder kent het melodieuze gezang van de merel (*Turdus merula*), het tsjilpen van de bedrijvige mus (*Passer domesticus*) en het gekwinkeleer van de vink (*Fringilla coelebs*), terwijl het ontroerende geluid van de nachtegaal (*Luscinia megarhynchos*) aan velen van ons bekend is. Wij mensen vinden de zang mooi en houden ervan om ernaar te luisteren. Onwillekeurig vraagt men zich af, welke betekenis het tsjilpen voor de vogels zelf heeft. Zingt de vogel alleen maar om ons mensen een plezier te doen of is er nog een andere betekenis in het spel? Het volgende geval kan in dit opzicht verhelderend werken.

Een vogelkundige had in het vroege voorjaar het gezang van het mannetje van de tijtjaf (*Phylloscopus collybita*), een kleine zangvogel, op de bandrecorder opgenomen. Toen hij wilde nagaan of alles goed en wel op de band stond en het geluid uit de luidspreker klonk, vloog de tijtjafman direct naar de luidspreker toe en floot het hoogste lied. Nadat de vogel merkte, dat het luidsprekergeluid niet ophield, bleek de tijtjaf zich op deze mechanische vogel te storten en trachtte hij hem met zijn snavel voor eens en voorgoed tot zwijgen te brengen. Welke conclusie kan men nu opmaken uit dit gedrag?

Duidelijk hield het mannetje het luidsprekergezang op dat van een andere tijtjaf. Dit had een reusachtige opwinding bij hem tot gevolg, want elke mannetjesvogel heeft een bepaald territorium, een nestgebied, waarin tot geen prijs een andere vogel van dezelfde soort wordt geduld. De begrenzing van het territorium geschiedt

door het gezang. In de lente betekent het: "Dit is mijn gebied. Alle mannetjes worden bij deze ernstig gewaarschuwd om het absoluut niet te betreden of te bevliesen". Zou een mededinger het toch wagen om in het nestgebied door te dringen, dan volgt eerst een soort zangoorlog, waarbij de indringer meestal het onderspit moet delven en zich terugtrekt lang voordat het tot handtastelijkheden tussen de beide vogels komt. In het bovenbeschreven geval bleek de indringer niet te wijken en ging de tijtjaf tot gewelddadigheden over, net zolang totdat de bandrecorder werd afgezet. Hiermee was de territoriumverdediger weer heer en meester over het eigen gebied.

Overigens kan men met behulp van gekooide vogels exact de grenzen van het territorium vaststellen. Plaatst men bijvoorbeeld een kool met een ortolaan (*Emberiza hortulana*) in de nabijheid van de broedplaats, in het midden van het territorium van een vrije ortolaan, dan zal de ongekooide vogel zich onmiddellijk op de kooi storten. Hoe verder men de kooi uit het centrum van het territorium verwijderd, des te minder heftig zullen de reacties zijn. Op de plaats waar de aanvallen uiteindelijk ophouden, blijkt de grens van het territorium te liggen.

Het gezang van de mannetjesvogels, dat voor andere mannetjes een regelrechte waarschuwing inhoudt, is voor de vrouwtjes een aansporing om het broedgebied zonder vrees te betreden en een huwelijk te sluiten.

Overigens kunnen vogels ook zingen zonder dat daarvoor een duidelijke aanleiding is. Dan zal men echter in het wijsje andere tonen en andere melodieën horen. Biologisch gezien heeft het de betekenis, die we hierbo-

ven beschreven hebben: het verdedigen van het territorium en het aantrekken van een huwelijkspartner. Tijdens de broedtijd wordt door de vogels al heel wat minder gezongen. Vliegen de jongen uit, dan verstormt het bijna geheel. Wat dan nog te horen is, zijn enige roepen en toontjes. Daarmee maken de vogels hun soortgenoten, maar ook andere vogels, attent op bijzondere gebeurtenissen, omstandigheden en gevaren.

Van de vink (*Fringilla coelebs*), die naast zijn beroemde vinkeslag nog over vijftien verschillende roepen beschikt, is het gezang vertaald. De betekenis van zijn vogeltaal is door bepaalde vogelkundigen onderzocht. Bij volièrevogels kunnen deze proefnemingen ook worden gedaan. In voorkomende gevallen kunnen serieuze volièrehouders meedoen aan dergelijk onderzoek en op die manier komen tot een verdieping van onze mooie liefhebberij.

ZEBRAVINKEN HOUDEN, IETS VOOR JOU?

In Australië, helemaal aan de andere kant van de wereldbol, leven grote groepen vogeltjes, die allemaal op hun staartje en op hun borst een zwart-wit zebra-pad hebben. Dit dient niet voor de voetgangers om over te steken, het hoort gewoon bij deze vogeltjes. Ze heten zebra-vinken. Bijna iedereen kent ze.

Dit vrolijke vogeltje wordt intussen al vele jaren in Nederland gehouden en gekweekt, ongeveer vanaf 1850. Dit lukt zo goed, dat het één van de goedkoopste vogelsoorten geworden is. We hoeven ze dus al lang niet meer uit Australië te halen.

Door dat kweken zijn er ook nieuwe kleuren ontstaan; op dit moment zijn er zebra-vinken in meer dan 60 verschillende kleuren!

Het is een vogeltje dat makkelijk te houden is en dat daarom uitstekend geschikt is voor beginnende liefhebbers. Misschien dus iets voor jou!

ALTIJD EEN GROEPJE

Een zebra-vink kun je niet tam maken. Hij wordt nooit een vriendje van de mens. Toch houdt hij van gezelschap. Je moet dus nooit maar één zebra-vink kopen. Zo'n diertje zal al gauw zitten treuren omdat hij zo eenzaam is. Net als in de natuur moeten zebra-vinken bij jou thuis in een groepje bij elkaar zitten. Dat is gezellig. Dan kunnen ze fijn met elkaar kwetteren en spelen. Ze kunnen bij elkaar de veren poetsen, vooral op de plaatsen waar ze zelf niet bij kunnen. En met z'n allen op een rijtje tegen elkaar aan gaan zitten, want dat is lekker warm. Omdat je ze in een groepje bij elkaar houdt, moet je natuurlijk wel zorgen, dat er voldoende ruimte is. Neem je kooi dus niet te klein.

DE KOOI

Voordat je je zebra-vinken gaat kopen, moet je eerst zorgen voor een goede kooi.

Vogels moeten kunnen vliegen. Daarom moet de kooi groot genoeg zijn. Te grote kooien bestaan niet, te kleine kooien wel.

Je moet er ook aan denken, dat ze-

bra-vinken maar klein zijn. Er mogen dus geen grote openingen in de kooi zitten, want dan kunnen ze ontsnappen.

De vogels moeten goed bij het eten en drinken kunnen. Jouw moeder zet je soep ook niet op een hoge kast, waar je er niet bij kunt.

Zebra-vinken zijn dol op baden. Je moet dus elke dag een badschaal met schoon water in de kooi zetten of aan de kooi hangen.

Zebra-vinken mag je gerust buiten houden in een voliëre. Dat is zelfs nog beter dan in een kooi. Als de vogels een goed nachthok hebben, waar ze geen last hebben van tocht en vocht, kunnen ze heel wat hebben. Als het vriest, moet je wel zorgen dat het drinken niet bevriest.

MANNETJES EN VROUWTJES

Bij zebra-vinken kun je heel goed zien, wat de mannetjes zijn. Die hebben namelijk een heleboel dingen, die de vrouwtjes (popjes) niet hebben: (bruinrode) wangvlekken; een donkere streep dwars over de borst, met daarboven fijne streepjes; aan de zij-kanten net onder de vleugels een

bruine strook met witte stippen. De popjes hebben dit allemaal niet.

Bij witte zebra-vinken is het verschil veel moeilijker te zien. De snavels van de mannetjes zijn donkerder rood dan die van de popjes.

Als je twijfelt, kun je natuurlijk altijd nog opletten, of de vogel zingt. Alleen de mannetjes zingen. Zie je een zebra-vink zingen en dansen, dan is het dus een mannetje.

HOEVEEL BIJ ELKAAR?

Heb je niet zo'n grote kooi, dan kun je daar 2 zebra-vinken in doen, 1 mannetje en 1 vrouwtje. Samen noemen we dat een paartje, een stelletje of een koppel.

Heb je genoeg ruimte, dan kun je er meerdere stelletjes in doen. Twee stelletjes is niet zo goed, die maken dikwijls ruzie. Maar drie paartjes of meer, dat kan.

Zorg er wel voor, dat er net zo veel mannetjes als vrouwtjes in de kooi zitten. Zo kan iedere vogel z'n eigen vriendje of vriendinnetje uitzoeken.

Bij kanaries geven ze aan 1 mannetje wel eens 3 of meer vrouwtjes. Dat moet je bij zebra-vinken niet doen.

Doe je dat toch, dan zullen er veel jonge vogeltjes dood gaan, omdat ze van hun vader geen eten krijgen.

VOEDSEL

Zebravinken moet je elke dag schoon drinkwater geven, in de zomer liefst twee keer per dag. Hun voedsel kun je zo in de winkel kopen. Je vraagt gewoon om tropenzaad, dan krijg je een mengsel, waar allerlei soorten zaad in zitten, die de vogels nodig hebben. Koop nooit te veel zaad tegelijk, want dan moet het veel te lang blijven staan voor het op is. Bewaar het zaad op een koele en droge plaats. Ruik af en toe eens aan het zaad. Als het niet fris meer ruikt, kun je het beter maar weggooien.

Zebravinken eten niet het hele zaadje op. Het schilletje halen ze er eerst af. Omdat ze dit gewoon laten vallen, moet je daar goed mee uitkijken. Soms denk je dat ze nog volop eten hebben, maar dan zijn het alleen maar lege schilletjes! Blaas maar eens flink op het zaad, dan vliegen de schilletjes weg. Dit moet je minstens één keer per dag doen.

Verder hebben zebravinken eivoer nodig. Ook dit kun je in de winkel kopen.

Af en toe, bijvoorbeeld één keer per week, vinden ze een stukje van een boterham ook wel lekker. Maar je mag er geen boter en beleg op doen! Af en toe een stukje appel of sinaasappel gaat er meestal ook wel in.

Zorg ervoor, dat er altijd een bakje vogelgrit in de kooi staat. Daar zit kalk in en dat hebben de vogels nodig.

Ken je vogelmuur? Daar zijn de meeste vogels dol op, ook zebravinken. Vooral de zaadjes peuteren ze er graag uit. Maar kijk wel uit met dit groenvoer. Haal het alleen maar op plaatsen, waar geen verkeer langs

komt en waar geen kunstmest of vergif wordt gestrooid.

Als het gras in bloei staat, kun je ook een bos grashalmen in de kooi zetten. Doe ze eerst net als een bos bloemen in een vaas. De vogels zullen daar veel aan zitten pluizen. Kijk wel uit, dat er geen vogel in de vaas kan vallen, want dan kan hij er niet meer uit.

Als je de vogels vogelmuur of grashalmen geeft, zul je al gauw merken, dat ze er niet alleen aan zitten te eten, maar dat ze er ook mee gaan dragen. Het liefst zouden ze alles meenemen naar hun nest.

ALS EEN VOGEL ZIEK IS

Jij voelt je wel eens niet lekker en soms ben je zelfs flink ziek. Dat is bij zebravinken ook zo. Als een vogel erg ziek is, kun je dat duidelijk zien. Als een hijgend bolletje wol zit zo'n dier dan stil op de grond of op een stok. Hij kijkt niet op of om.

Zo'n vogel moet je meteen uit de kooi halen en in een apart kooitje lekker warm wegzetten. Je kunt er ook mee naar een dierenarts gaan. Jammer genoeg kan een erg zieke vogel bijna nooit meer beter worden.

WIL JE KWEKEN?

Als je een paartje zebravinken hebt, wil je meestal wel jonge zebravinken kweken. Toch moet je eerst goed nadenken. Als er vier of vijf jonge zebravinken bijkomen, is de kooi dan nog wel groot genoeg? Of heb je soms nog een kooi? Je kunt niet alle jonkies zelf houden. Weet je iemand, die de vogels wil hebben die jij over hebt?

In de natuur kweken zebravinken in holle boomstammen of in rotsholtes. Je moet ze dus een nestkastje geven, dat tamelijk dicht is. Hang dit kastje zo hoog mogelijk op in de kooi. Zorg ervoor, dat ze niet boven op het nest-

kastje kunnen gaan bouwen, in plaats van er in.

Je zult er van staan te kijken, hoe vol de vogels het nestkastje bouwen. Meestal laden ze het hele kastje vol, zodat er alleen nog een klein holletje overschiet. Je moet ze daar wel de kans voor geven. Daarom leg je in de kooi volop kokosvezels, hooi, katoendraadjes, mos, enzovoorts. Ijverig zullen ze alles naar hun nest dragen, tot er niets meer bij kan.

De mannetjes dragen alles naar het nest, de vrouwtjes maken er een mooi nestje van.

Als het nest klaar is, zal er al gauw een klein, wit eitje in worden gelegd. En de volgende dag weer één. Zo gaat dat door, tot er genoeg eitjes zijn, meestal vijf.

Zodra er enkele eitjes zijn, zullen ze gaan broeden. Dat doen het mannetje en het vrouwtje om de beurt. 's Nachts zitten ze samen op het nest. Overdag soms ook.

Ongeveer elf dagen later zullen de eerste jongen uit het ei komen. Tussen het eerste en het laatste jong kan wel drie of vier dagen verschil zitten. Maar dat geeft niets.

Pas geboren zebravinkjes zijn erg hulpeloos; hun oogjes zijn dicht, ze hebben nog geen veren, alleen wat dons, ze kunnen nog heel weinig.

De zebravinken hebben het nu erg druk. Ze moeten voortdurend hun jongen voeren en warm houden. Als je goed luistert, kun je de jonkies zachtjes om voedsel horen bedelen.

Na ongeveer 12 dagen gaan de jonge zebravinken zelf veren krijgen. Hun ogen zijn intussen ook open. Nu hoeven de ouders niet meer de hele dag op het nest te zijn.

wordt vervolgd.

voedsel

De